

Strategia Rozwoju Miasta

Kraśnik 2030

Kraśnik

Kwiecień 2024

Kierownik
Biura Strategii i Obsługi Inwestorów

Renata Szot

Załącznik do Uchwały Nr
Rady Miasta Kraśnik
z dnia 2024 r.

Strategia Rozwoju Miasta

Kraśnik 2030

Kwiecień 2024

Spis Treści

1	Wprowadzenie	5	7	Kierunki działań i przedsięwzięcia strategiczne	37
2	Proces budowania Strategii	6	8	Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	44
3	Trendy rozwojowe i wnioski z diagnozy	10	9	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – główne cele, kierunki i działania	47
4	Wartości strategiczne	32	10	System realizacji Strategii	50
5	Wizja rozwoju	34	11	Ramy finansowe i źródła finansowania	54
6	Cele strategiczne i operacyjne	35	12	Załącznik – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Miasta Kraśnik	56

Szanowni Mieszkańcy, Drodzy Kraśniczanie,

rok 2030 wytycza horyzont, który pozwoli wznieść się ponad bieżące działania i zaprojektować przyszłość naszego miasta tak, aby w pełni odpowiadała Państwa oczekiwaniom, ambicjom i aspiracjom.

Strategia to dokument, który powstał na drodze pogłębionych konsultacji społecznych. Zawarta w nim wizja odzwierciedla oczekiwania mieszkańców, wartości, jakie im przyświecają, a także aspiracje i zamierzenia podmiotów oraz partnerów społecznych i gospodarczych z terenu Kraśnika.

Kraśnik miastem dialogu, otwartym, zielonym, funkcjonalnym i innowacyjnym – takie cele strategiczne założyliśmy w perspektywie do 2030 roku. Zależy nam na wyrównywaniu szans, ograniczaniu niekorzystnych zmian demograficznych, na ochronie środowiska: bezpieczeństwie energetycznym, ograniczaniu zanieczyszczeń wody i powietrza, zazielenianiu, a także łagodzeniu zmian klimatu. Chcemy tworzyć miasto funkcjonalne, przyjaznych przestrzeni, bez barier architektonicznych, bezpieczne, ze zrównoważoną mobilnością, krótkich odległości, kompaktowe, a przy tym otwarte i społecznie odpowiedzialne, z dogodnym dostępem do szerokiej oferty usług dla wszystkich, w tym dla osób ze szczególnymi potrzebami. Pragniemy zrównoważonej i konkurencyjnej gospodarki, nowoczesnej infrastruktury, efektywności energetycznej, chcemy wspierać rozwój przedsiębiorczości oraz stwarzać warunki do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy.

W dokumencie wskazaliśmy oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki, które pozwolą w mierzalny sposób określić, czy miasto rozwija się zgodnie z zaplanowanym kierunkiem.

Moim marzeniem jest, aby Kraśnik był miastem odpowiadającym na aktualne potrzeby mieszkańców, a jednocześnie uwzględniającym wyzwania, które przyniesie przyszłość. Wszystko po to, aby wciąż poprawiała się w Kraśniku jakość życia, zapewniając mieszkańcom i mieszkańcom dobre warunki do życia, pracy i wypoczynku. Dobro miasta, to nasze wspólne dobro. Żyjemy w dynamicznych czasach gwałtownych zmian.

Opracowanie nowej Strategii Rozwoju Miasta Kraśnik stało się koniecznością również dlatego, aby możliwe było pozyskiwanie finansowania zewnętrznego na realizację planów, projektów i programów rozwojowych miasta. Dokument ten, wyznaczając nowy horyzont, wieńczy pracę nad wcześniej opracowanymi dokumentami, tj.: „Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika do 2030 roku”, Strategią Rozwoju Ponadlokalnego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 r.”, czy „Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Kraśnik na lata 2023-2030” oraz „Strategią Rozwoju Kraśnickiego Klastra Energii”.

Wojciech Wilk
Burmistrz Kraśnika

Kierownik
Biura Strategii i Obsługi Inwestorów

Renata Szot

Z-CIA BURMISTRZA
Piotr Janczarek

BURMISTRZ
WOJCIECH WILK

1 ● Wprowadzenie

Celem Strategii jest określenie priorytetów rozwoju miasta w najbliższych latach oraz zidentyfikowanie wyzwań, którym będziemy musieli sprostać w tym okresie.

Wychodząc naprzeciw potrzebom mieszkańców – zarówno obecnym, jak i przyszłym – Strategia nakreśla kierunki, które będą wzmacniały potencjał społeczny, gospodarczy, przestrzenny i środowiskowy Kraśnika.

Daje podstawy do kształtowania procesów zachodzących w mieście oraz wzmacnia impulsy rozwojowe Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika.

Strategia Rozwoju Miasta jest kompromisem wypracowanym między poszczególnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi stanowiącymi wspólnotę mieszkańców Kraśnika. Ma przyczynić się do skonsolidowania i wzmocnienia działań podejmowanych z inicjatywy mieszkańców oraz różnych grup interesariuszy.

Autorami Strategii są mieszkańcy Kraśnika oraz wszyscy, którzy włączyli się w prace nad jej tworzeniem. Wywiady, ankiety, spotkania z mieszkańcami, zebrane uwagi i komentarze pozwoliły sformułować wspólne potrzeby łączące długookresowe priorytety z obecnymi oczekiwaniami i nadziejami.

2 • Proces budowania Strategii

Od uchwalenia ostatniej Strategii diametralnie zmieniły się uwarunkowania na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i globalnym. Dużym przeobrażeniom uległy zjawiska społeczne, gospodarcze, przestrzenne, środowiskowe, a także trendy rozwojowe i technologiczne, które obecnie w dużym stopniu wpływają na rozwój Kraśnika.

W listopadzie 2020 r. znowelizowane zostały również przepisy prawne, w których w ustawodawstwie krajowym określono wymagania merytoryczne i proceduralne dla opracowania strategii rozwoju gminy.

Zgodnie z nowymi wytycznymi Strategia Kraśnik 2030 została opracowana w taki sposób, aby stanowiła dokument strategiczny wpisujący się w zintegrowany proces zarządzania rozwojem kraju.

Pierwszym krokiem procesu opracowania Strategii było podjęcie 24 lutego 2022 r. przez Radę Miasta Kraśnik uchwały w sprawie przystąpienia do opracowania projektu Strategii Rozwoju Miasta Kraśnik na lata 2022 – 2030.

Strategia jest wynikiem otwartej formuły przygotowywania dokumentu, wykorzystującej jako główne narzędzie planowania strategicznego dialog z mieszkańcami.

Zawiera zapisy, które mają decydujący wpływ na działania rozwojowe podejmowane w celu podnoszenia jakości życia mieszkańców Kraśnika, realizacji inwestycji oraz tworzenia miasta otwartego, funkcjonalnego, zielonego, innowacyjnego, przyjaznego do życia i wypoczynku.

Rozpoczęcie procesu opracowania dokumentu Strategia Kraśnik 2030 było dobrym momentem na przeanalizowanie dotychczasowych kierunków rozwoju Kraśnika i dostosowanie ich do wyzwań i zmian społeczno-gospodarczych oraz nowych celów polityki spójności na lata 2021-2027. W pracach wykorzystane zostały ustalenia dokumentów strategicznych nakreślających politykę rozwoju miasta w węższych zakresach, tj.: w „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika do 2030 roku”, Strategii Rozwoju Ponadlokalnego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 r., „Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Kraśnik na lata 2023-2030” oraz „Strategii Rozwoju KKE”.

Nowe przepisy prawne położyły silny akcent na integrację wymiarów społecznego, gospodarczego i przestrzennego, co przełożyło się na konieczność opracowania nowego elementu Strategii – modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Mieście Kraśnik. Nowe kierunki rozwoju określone w Strategii Miasta Kraśnik zyskały wymiar przestrzenny.

W ramach przygotowań do prac merytorycznych związanych z opracowaniem założeń Strategii przeprowadzono diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Kraśnika z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych. Zakres prac obejmował analizę uwarunkowań, trendów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych oraz wyzwań rozwojowych Kraśnika. Wnioski sformułowane w diagnozie pozwoliły na wskazanie nowych celów strategicznych oraz kierunków działań podejmowanych dla ich osiągnięcia.

Realizacja procesu zmian Strategii umożliwiła również współdziałanie mieszkańców i lokalnych partnerów społeczno-gospodarczych w myśleniu o przyszłości Kraśnika, identyfikowaniu wyzwań stojących przed miastem i planowaniu jego rozwoju w horyzoncie do 2030 roku.

Zaprojektować wspólną przestrzeń tak, aby służyła ona wszystkim bez wyjątku, to nie lada sztuka.

Strategia Kraśnik 2030 odzwierciedla potrzeby i aspiracje mieszkańców naszego miasta, gdyż jest wynikiem wspólnych działań.

Proces tworzenia Strategii Rozwoju Miasta Kraśnik, przyjętej Uchwałą nr Rady Miasta Kraśnik z dnia 2024 r., oraz definiowania zawartych w niej priorytetów, kierunków i celów był działaniem otwartym na wszystkich mieszkańców oraz zainteresowane podmioty. Określanie wyzwań rozwojowych, identyfikacja głównych problemów i wyłonienie wizji wymagały społecznej aprobaty. Takie podejście sprawiło, że dialog i współodpowiedzialność, tworzące fundamenty trwałego rozwoju miasta, są dziś podstawą wspólnego, partycypacyjnego i zintegrowanego zarządzania rozwojem Kraśnika.

Założeniem procesu budowania Strategii było nie tylko wspólne sprecyzowanie wizji, priorytetów i celów, lecz także tworzenie możliwości w zakresie realnego wpływu na podejmowane decyzje. Odwołując się do wiedzy i potrzeb lokalnej społeczności, wykorzystano w tym celu mechanizm konsultacji zarówno z mieszkańcami, jak i z liderami opinii oraz ekspertami w różnych dziedzinach życia miasta.

Proces tworzenia dokumentu przez mieszkańców, przy wsparciu pracowników Urzędu Miasta Kraśnik, ekspertów zewnętrznych, liderów społecznych i gospodarczych, trwał kilkanaście miesięcy. Wyniki wywiadów indywidualnych, spotkań i konsultacji społecznych nie odbiegają istotnie od wniosków, które wynikły z etapu diagnostycznego i partycypacyjnego.

W marcu 2022 r. powołano Zespół ds. opracowania Strategii Rozwoju Miasta Kraśnik na lata 2023-2030, który organizował i koordynował proces jej opracowania. Niezwykle istotne dla powstania Strategii okazało się również zaangażowanie mieszkańców, spośród których 672 osoby wzięło udział w internetowej ankiecie.

Poprzez udział w badaniu ankietowym mieszkańcy wskazali najważniejsze wyzwania dla rozwoju Kraśnika w perspektywie do 2030 roku. Za najistotniejsze uznali: tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy, pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców, rozwój potencjału gospodarczego oraz konkurencyjności i innowacyjności miasta (dostępność atrakcyjnych terenów inwestycyjnych, przyciąganie inwestorów itp.), poprawę dostępności mieszkań – zróżnicowany rynek mieszkań oraz podnoszenie atrakcyjności i dostępności przestrzeni miejskiej.

Na reprezentatywnej próbie przeprowadzono badania społeczne diagnozujące postrzeganie miasta oraz zmiany rozwojowe zachodzące w Kraśniku w ciągu ostatnich lat. Kolejnym źródłem informacji o potrzebach społecznych kraśniczan był kwestionariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego w ramach badań sondażowych z osobami odpowiedzialnymi za lokalną politykę rozwoju Miasta Kraśnik. Ważny instrument służący komunikacji i bieżącemu relacjonowaniu procesu budowania Strategii stanowiła strona internetowa www.krasnik.eu.

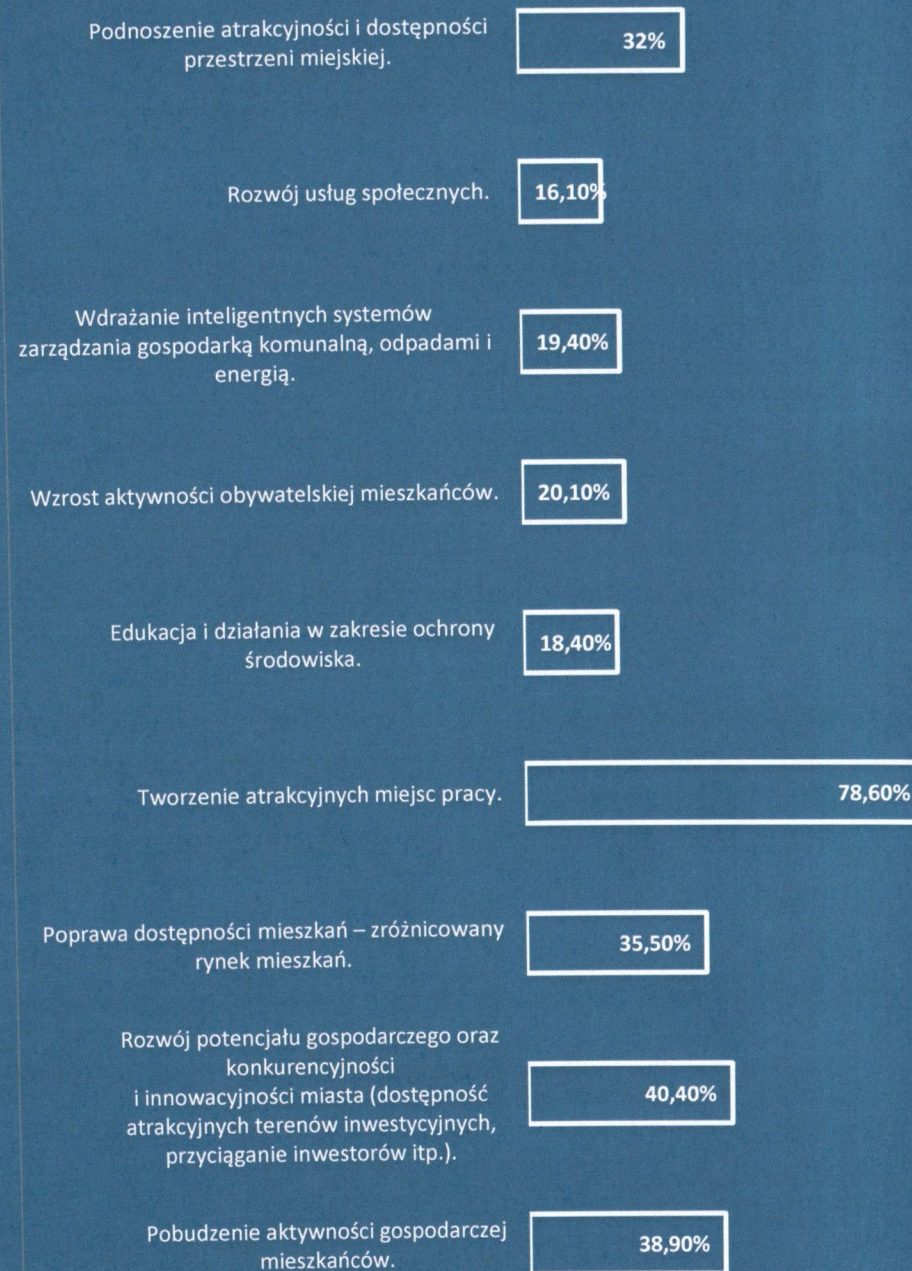
Etap partycypacyjny w procesie budowy Strategii Rozwoju Miasta obejmował również spotkania z uczniami ostatnich klas szkół podstawowych w Kraśniku oraz Młodzieżową Radą Miasta. Dodatkowo odbyły się spotkania z przedsiębiorcami zrzeszonymi w Kraśnickiej Radzie Gospodarczej.

Efekty partycypacji społecznej zostały zestawione z wypracowaną analizą SWOT, trendami rozwojowymi oraz opiniami eksperckimi.

W wyniku ich interpretacji wskazane zostały wspólne mianowniki, które zaprezentowano jako cele strategiczne zapewniające długofalowy rozwój Kraśnika.

Wyniki badania ankietowego nt. wyzwań dla rozwoju Kraśnika w perspektywie do 2030 roku

Respondenci mogli zaznaczyć maksymalnie trzy odpowiedzi, które są wg nich najważniejsze.

W kolejnym etapie prac sformułowane zostały założenia projektu Strategii, które opierały się na nowych wytycznych dokumentów o charakterze strategicznym na poziomie międzynarodowym, krajowym i regionalnym, a także na wnioskach z diagnozy będącej punktem wyjścia do opracowania Strategii oraz wnioskach i postulatach zgłoszonych przez mieszkańców. Zgodność z wytycznymi i założeniami dokumentów wyższego rzędu przyczynia się do zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowania spójności w wymiarach: społecznym, gospodarczym, przestrzennym i środowiskowym.

Strategia realizuje cele i jest spójna m.in. z następującymi dokumentami:

Karta Lipska i Nowa Karta Lipska	Agenda Miejska dla UE
Cele zrównoważonego rozwoju ONZ	Europejski Zielony Ład
Krajowa Polityka Miejska 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030	Polityka Energetyczna Polski do 2040 r.
Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 20230 roku	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego
Program ochrony powietrza dla strefy Aglomeracja Lubelska ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszony PM10 i PM2,5 oraz docelowo benzo(a)pirenu	Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego do roku 2030 (z perspektywą do 2040 roku)
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku	Program ochrony środowiska dla województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027.

W dniach od 07 maja do 10 czerwca 2024 r. projekt Strategii został poddany konsultacjom społecznym. Forma konsultacji umożliwiła mieszkańcom Kraśnika oraz interesariuszom zgłoszenie uwag pisemnych do projektu dokumentu oraz ustne wyrażenie opinii do założeń zawartych w Strategii na stronie www.krasnik.eu oraz w trakcie otwartego spotkania konsultacyjnego z przedstawicielami lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych.

Po zakończeniu 35-dniowych konsultacji sporządzono raport, który zawiera podsumowanie i rozstrzygnięcie zgłoszonych uwag oraz opinii. W konsultacjach wzięło udział osób. Do przedmiotu konsultacji, tj. projektu Strategii, ... osób zgłosiło łącznie uwag.

000

uczestników konsultacji

000

uwag zgłoszonych przez osób

Do konsultacji zaproszono również sąsiednie gminy oraz Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Uwagi zebrane w trakcie konsultacji zostały przeanalizowane przez Zespół ds. opracowania „Strategii Rozwoju Miasta Kraśnik na lata 2023 – 2030” pod kątem zasadności ich wprowadzenia, a sam dokument Strategii uzupełniono o sugestie zmian zaproponowanych w pozytywnie rozpatrzonych uwagach.

Proces opracowania Strategii prowadzony był w sposób transparentny – zarówno planowane etapy, jak i podsumowania z poszczególnych działań na bieżąco zamieszczano na stronie www.krasnik.eu/nasze_miasto/strategia_rozwoju_miasta.

Dodatkowym wymogiem ustawowym było przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ). Miasto Kraśnik wystąpiło o uzgodnienie odstąpienia od jej przeprowadzenia, argumentując to faktem, że realizacja Strategii nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Właściwe organy przychyliły się / nie przychyliły do argumentacji i wydały decyzję o odstąpieniu od przeprowadzenia SOOŚ.

W celu zweryfikowania kompletności, poprawności i adekwatności założeń zawartych w projekcie Strategii dokument został poddany uprzedniej ewaluacji ex-ante, tj. trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji. W ewaluacji uznano walory merytoryczne dokumentu i jego wartość jako podstawy do planowania rozwoju miasta. Podkreślono zgodność sformułowanych wizji i celów z oczekiwaniami mieszkańców wyrażonymi w trakcie działań partycypacyjnych. Wnioskami z ewaluacji były również propozycje zmian, których wprowadzenie zwiększyło wewnętrzną spójność dokumentu oraz doprecyzowało niektóre jego zapisy. Ponadto ewaluacja zawiera szczegółową analizę zgodności Strategii z Krajową Polityką Miejską 2030 i Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, która potwierdza bardzo wysoki stopień spójności między tymi dokumentami.

Projekt Strategii był również przedstawiony do zaopiniowania Zarządowi Województwa Lubelskiego w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń oraz rekomendacji kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej, co ma zapewnić spójność dokumentów strategicznych i komplementarność działań na poziomach lokalnym i regionalnym.

Opinia Zarządu dotyczyła zgodności Strategii Kraśnik 2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku i była

3 Wnioski z diagnozy i trendy rozwojowe

W przedmiotowym rozdziale przedstawiono dominujące trendy zmian, które zachodziły w Kraśniku przede wszystkim w latach 2012-2022. W przypadku najważniejszych zjawisk analizą objęto lata 1998-2022. Określone zostały one na podstawie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, przygotowanej na potrzeby opracowania Strategii, oraz wniosków płynących zarówno z niej, jak i z przeprowadzonych analiz i prac projektowych.

3.1. Mieszkańcy

Kluczowym zasobem miasta jest kapitał społeczny, stanowiący o możliwościach jego rozwoju oraz konkurencyjności, tworzony przez wspólnotę jego mieszkańców i użytkowników. Mieszkańcy są najważniejszymi twórcami i odbiorcami wszelkich przemian miasta.

Dane demograficzne

Kraśnik jest średnim miastem o łącznej liczbie zameldowanych mieszkańców: **31 744**. Liczba kobiet wynosi: **16 927**, a mężczyzn: **14 817**.

Niepokojący jest spadek liczby kobiet w wieku 15-49 lat z 10 573 w 1998 r. do 6 868 w 2022 r. – zmniejszenie o 35,04%. Przy spadku dzietności z **1,27** w 2009 r. do **1,07** w 2022 r. widoczny jest obraz trudności z jakimi zderza się samorząd miasta w celu zahamowania lub odwrócenia negatywnych procesów demograficznych.

Zmiany liczby mieszkańców

Liczba mieszkańców zameldowanych na terenie miasta Kraśnik rokrocznie spada o **około 1%**. W porównaniu do 2021 r., w 2022 r. liczba mieszkańców zmalała o **1,44%**. Pomiedzy rokiem 2021 a 2020 nastąpił spadek o **1,13%**, natomiast między 2020 a 2019 – o **1,39%**.

W ostatnich 20-tu latach liczba ludności Kraśnika **zmniejszyła się ogółem o 6 092 osób (-16,10%), w stosunku do 2012 r. o 4 294 osób**. W 1998 roku w Kraśniku mieszkały **37 836 osób**, a w 2022, już tylko **31 744 osoby**. Zmiana wynika z ogólnopolskich trendów demograficznych, ale niepokojące jest rozłożenie zmiany w poszczególnych kategoriach wiekowych.

Dalsze utrzymanie takiego trendu, gdzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym (**9 297**) jest prawie dwukrotnie wyższa niż liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (**4 748**), powodować będzie w najbliższych latach **niekorzystne zjawiska społeczno-gospodarcze**.

- Przy rosnącym odsetku osób najstarszych (wiek poprodukcyjny) i często zmniejszającym się odsetku osób w wieku produkcyjnym dochodzi do **wzrostu obciążenia ekonomicznego ludności**. Oznacza to, że malejąca liczba osób w wieku produkcyjnym pracuje na ciągle rosnącą grupę osób pozostających poza rynkiem pracy ze względu na wiek (wiek poprodukcyjny i przedprodukcyjny). Ma to związek z koniecznością wypłacania świadczeń na rzecz osób najstarszych (renty i emerytury). Rosnące dysproporcje pomiędzy liczebnościami tych dwóch grup powodują dalszy wzrost obciążeń ekonomicznych w państwie i konieczność podejmowania przez władze określonych działań.
- **Konkurencja o zasoby publiczne, w tym finanse** – w sytuacji rosnącej liczby osób starszych w społeczeństwie istnieje konieczność zwiększenia nakładów na opiekę zdrowotną i usługi opiekuńcze, które istotne są również dla pozostałych grup wiekowych. Powstaje więc zjawisko konkurowania o zasoby finansowe państwa oraz samorządu lokalnego i konieczność prowadzenia racjonalnej polityki w tym zakresie.
- **Dostosowanie opieki zdrowotnej (i usług opiekuńczych) do potrzeb osób starszych** – zwiększająca się liczba osób starszych w społeczeństwie powoduje potrzebę dostosowania usług zdrowotnych w zakresie zwiększenia liczby lekarzy specjalistów chorób osób starszych (geriatria), tak aby zwiększyć dostępność tych usług – rosnące zapotrzebowanie powoduje konieczność zwiększenia podaży określonych usług. Poza opieką zdrowotną (lekarze pierwszego kontaktu, lekarze specjaliści, opieka szpitalna) istnieje konieczność rozwijania oferty usług opiekuńczych (domów opieki, hospicjów, domów spokojnej starości), co wynika z faktu, że osoby najstarsze również w większym stopniu niż młodsze żyją samotnie, nie mając nikogo, kto może się nimi zaopiekować, jak również częściej chorują lub są niepełnosprawne.
- **Zmiany w systemie edukacji, kształcenie dodatkowe** – zmiany te są wielopłaszczyznowe. Po pierwsze ze względu na zmniejszający się odsetek osób najmłodszych (uczniów) zachodzą zmiany w strukturze szkół (liczba i wielkość placówek edukacyjnych, zamykanie szkół). Po drugie z uwagi na rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym i zmiany na rynku pracy, konieczne jest podnoszenie kwalifikacji osób starszych, które mogą jeszcze pozostać na rynku pracy. Często ich kwalifikacje nie pokrywają się z zapotrzebowaniami rynku pracy, dlatego kluczowe jest rozwijanie szkół dla dorosłych, czyli tzw. systemu kształcenia dodatkowego czy kształcenia przez całe życie.
- **Niedobór siły roboczej, zmiany na rynku pracy** – proces starzenia się społeczeństwa to oczywiście wzrost odsetka osób niepracujących (otrzymujących emeryturę lub rentę), ale także zmniejszenie się odsetka osób w wieku produkcyjnym (czyli pracujących). Oznacza to problemy na rynku pracy, w niektórych zawodach może występować niedobór siły roboczej, a pracodawcy zaczynają widzieć potrzebę dostosowania oferowanych miejsc pracy do potrzeb i możliwości osób starszych, które mimo wieku deklarują chęć do pracy.

- **Zmiana wzorów konsumpcji, w tym zmiana statusu ekonomicznego** – osoby starsze, które już nie pracują, pobierają świadczenia w postaci rent i emerytur, co najczęściej oznacza niższe miesięczne przychody niż w okresie aktywności zawodowej, a to powoduje ograniczenie konsumpcji niektórych dóbr. Z drugiej zaś strony osoby starsze mogą być mniej aktywne, w tym także ze względu na stan zdrowia czy samotność, co zmniejsza częstość bądź wręcz eliminuje korzystanie z niektórych dóbr i usług (np. rozrywkowych). Zmiany zachodzące w strukturze wieku powodują z jednej strony zmniejszenie zapotrzebowania na niektóre dobra i usługi, z drugiej wymagają dostosowania istniejących do nowych potrzeb, czego przykładem może być rynek turystyczny. Inną konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest wzrost liczby aptek.
- **Dostosowanie przestrzeni do potrzeb osób starszych** – z uwagi na stan zdrowia osób w wieku poprodukcyjnym oraz naturalnie zmniejszającą się zdolność percepcji i mniejszą mobilność, istnieje konieczność wprowadzania określonych zmian w przestrzeni, które mają na celu umożliwienie osobom starszym korzystanie z niej i – tym samym - ograniczenie zjawiska wykluczenia. Opisywana dostępność może być rozumiana bezpośrednio poprzez zwiększenie mobilności za sprawą dostosowania transportu publicznego (niskopodłogowy tabor, gęstsza sieć przystanków). Dostosowanie przestrzeni może także oznaczać przebudowę skrzyżowań tam, gdzie nie ma naziemnych przejść dla pieszych. Zmiany mogą także dotyczyć komunikatów w miejscach publicznych (większa czcionka, lepsza widoczność). Coraz częściej wskazuje się też na konieczność zmian w organizacji sklepów, zwiększenie rozmiarów etykiet itp. Zmiany dotyczą też rynku mieszkaniowego. Obecnie w nowo powstających inwestycjach mieszkaniowych oferuje się specjalnie przystosowane do osób starszych mieszkania zlokalizowane w częściach parterowych bloków.

Gęstość zaludnienia

Wskaźnik osób zameldowanych w Kraśniku na km² w 2022 r. wyniósł **1 216** (w 2021 r. – 1 221, w 2020 r. – 1 249, a w 2019 r. 1 264).

Urodzenia i zgony

Wg danych Urzędu Stanu Cywilnego w 2022 r. w Kraśniku urodziło się **306** dzieci (**146** dziewczynek i **160** chłopców). Oznacza to, że względem 2021 r. urodziło się **więcej o 4** dzieci, a względem 2020 r. **więcej o 19** dzieci. USC w 2022 r. wydał **730** aktów zgonu, to jest **170 aktów zgonu mniej** niż 2021 r. (należy jednak pamiętać, że to okres szczególny ze względu na pandemię COVID-19).

Proporcje płci

W 2022 r. w Kraśniku zameldowanych było **16 927 (53%) kobiet**, to jest o **2 110** więcej niż **mężczyzn (14 817 – 47%,)**. W porównaniu do stanu na 31.12.2021 r. zanotowano spadek o **135** liczby kobiet i wzrost o **18** liczby mężczyzn.

Ekonomiczne grupy wiekowe

W 2022 r. osób w wieku 0 – 17 – czyli **przedprodukcyjnym** – było w Kraśniku **4 748 (więcej o 3** względem stanu na 31.12.2021 r.); w wieku 18 – 59 kobiety, 18 – 64 mężczyźni – czyli **produkcyjnym** – **17 699 (mniej o 388** względem stanu na 31.12.2021 r.); a **poprodukcyjnym** – 60+ kobiety, 65+ mężczyźni – było **9 297 (więcej o 268** względem stanu na 31.12.2021 r.).

Przyrost naturalny i saldo migracji

Kraśnik ma od wielu lat ujemny przyrost naturalny i saldo migracji. W 2022 r. przyrost naturalny wynosił **-6,4 osoby na 1000** mieszkańców Kraśnika (w 2020 r. -4,56, a w 2019 r. -3,8). Jeśli zaś chodzi o saldo migracji to w 2022 r. wynosiło ono **-8,1 osoby na 1000** (w 2021 r. -4,0, w 2019 r. -6,3).

Rosnące obciążenie demograficzne

W porównaniu do lat wcześniejszych (2019-2020) zwiększył się **współczynnik obciążenia demograficznego** mieszkańców Kraśnika.

Sukcesywnie rośnie liczba osób w wieku **nieprodukcyjnym** (czyli przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) w stosunku do liczby osób w wieku **produkcyjnym**, co przekłada się na wzrost obciążenia demograficznego. Wskaźnik obciążenia, obrazujący liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym, w 2022 r. wyniósł **79 os.** – wobec **76 os.** rok wcześniej i **74 os.** w 2020 r. W 2020 r. dla Polski współczynnik ten wynosił **68 os.**, zaś w 2021 r. **69 os.** (wg GUS).

Wyżej opisane konsekwencje gospodarcze (i ekonomiczne), ale także te przestrzenne i polityczne powodują również pewne zmiany społeczne. Przede wszystkim zmienia się postrzeganie osób starszych.

Z jednej strony większy udział takich osób w społeczeństwie powoduje, że osoby te są bardziej „widoczne”, a inni mogą realnie zetknąć się z problemami takich ludzi. Zwiększa to także świadomość społeczną i uwrażliwia społeczność na potrzeby tych, którzy znajdują się w wieku poprodukcyjnym. Z drugiej zaś strony może także dojść do wykluczenia społecznego osób starszych, pomijania ich w życiu społecznym, postrzegania ich przez pryzmat wieku czy uznawania za ludzi niemogących w pełni uczestniczyć w życiu społecznym. Jest to błędny sposób myślenia. Osoby starsze mogą być źródłem wiedzy i doświadczenia. Dlatego też w ostatnich latach często powstają inicjatywy skierowane nie tylko do nich, ale też do innych grup, co ma na celu integrację społeczności i pokazanie wartości, jakie wnoszą do społeczeństwa ludzie starsi. Innym rodzajem wykluczenia może być np. wykluczenie cyfrowe (nieumiejętność korzystania z nowych technologii – komputerów czy Internetu) lub ze względu na wiek (brak możliwości wcześniejszego uzyskania odpowiednich umiejętności). Dlatego dla osób starszych organizowane są specjalne kursy zapobiegające wykluczeniu cyfrowemu (nauka obsługi komputera itp.).

Formy aktywności ekonomicznej mieszkańców

Najwięcej mieszkańców miasta Kraśnika uzyskuje dochody z tytułu **emerytury lub renty – 9 920 osób** (na zbliżonym poziomie od kilku lat) i **stosunku pracy – 8 869 osób** (spadek w stosunku do najkorzystniejszego w ostatnich kilku latach 2018 r. o 11%), następnie z tytułu: **innych źródeł – 3 891 osób, umów zlecenia i o dzieło – 2 119 osób** (spadek w stosunku do 2018 r. o ponad 28%), **działalności gospodarczej – 1 808 osób** (na zbliżonym poziomie od kilku lat).

Kluczowym aspektem rozwoju społecznego miasta jest dostępność i jakość usług edukacyjnych na każdym etapie rozwoju.

W Mieście Kraśnik w 2022 r. zadania wychowawczo-oświatowe realizowało: **7 przedszkoli dla 911 dzieci w 38 oddziałach** – wzrost w stosunku do 2021 r. o 58 dzieci, do 2020 r. o 73, a do 2019 r. o 68 i **6 szkół podstawowych (2 165 uczniów w 105 oddziałach** – spadek w stosunku do 2021 r. o 167 uczniów i 9 oddziałów, do 2020 r. o 197, a do 2019 r. o 177), przez **400 nauczycieli**.

Edukacja muzyczna realizowana jest przez Szkołę Muzyczną I stopnia im. Kompozytorów Polskich w Kraśniku (Szkoła Muzyczna I stopnia nie prowadzi kształcenia ogólnego). Liczba uczniów w 2022 r. wynosiła 172 (w 2021 – 187).

Kraśnicki system wychowania i edukacji wzbogacają szkoły, przedszkola i placówki oświatowe prowadzone przez stowarzyszenie oraz osoby fizyczne. Ogółem w ewidencji szkół i placówek **niepublicznych** prowadzonej przez miasto Kraśnik w roku 2022 wpisanych było **5 jednostek oświatowych** (szkoła społeczna – **111 uczniów w 10 oddziałach** oraz **4 przedszkola – 203 dzieci w 15 oddziałach**).

W roku szkolnym 2021/2022 miasto wprowadziło do szkół podstawowych dodatkowe zajęcia z przedmiotów egzaminacyjnych (język polski, matematyka, język angielski). Rozwiązanie to przyczyniło się do uzyskania przez uczniów wyników egzaminów ósmoklasisty powyżej średniej wojewódzkiej. W roku 2022 egzamin ten zdawało 432 uczniów.

Jakość i poziom kapitału społecznego

Kraśniczanie stają się coraz bardziej aktywni społecznie. Społeczność lokalna dąży do umacniania postaw obywatelskich, zwiększania poziomu zaangażowania i odpowiedzialności za dobro wspólne na szczeblu lokalnym i ogólnomiejskim.

Systematycznie wzrasta liczba organizacji pozarządowych; w 2022 r. w Kraśniku było 94 stowarzyszeń i organizacji społecznych (o 21% więcej niż w 2012 r.) oraz 18 fundacji (blisko dwukrotnie więcej niż w 2012 r.).

94

stowarzyszeń i organizacji społecznych

18

fundacji

Ważnym przejawem aktywności obywatelskiej jest możliwość współdecydowania o realizacji inwestycji w ramach budżetów obywatelskich, organizowanych w Mieście Kraśnik, których wielkość systematycznie wzrasta. Kwota przewidziana w budżecie miasta Kraśnik **na 2022 r. dla wydatków objętych Budżetem Obywatelskim wyniosła 420 000 zł** (w latach 2017-2018 po 280 000 zł, w 2019 r. 350 000 zł, w 2020-2021 r. po 385 000 zł). Każda dzielnica na realizację Budżetu Obywatelskiego otrzymała po **60 000 zł**. Mieszkańcy Kraśnika w 2022 r. złożyli **21 projektów**.

Mieszkańcy uczestniczą także w spotkaniach konsultacyjnych, związanych głównie z polityką przestrzenną miasta. Ważna dla budowania społeczeństwa obywatelskiego i angażowania się mieszkańców w sprawy lokalne jest działalność wspólnot miejskich.

W Kraśniku działają dwa kuby seniora, których celem jest aktywizacja społeczna, integracja, włączenie społeczne osób starszych do społeczności lokalnej oraz zaspakajanie potrzeb spędzania czasu wolnego przez seniorów w Mieście Kraśnik.

Usługi społeczne

Ważnymi elementami życia społecznego są integracja oraz wsparcie społeczne.

Miasto Kraśnik inicjuje programy i projekty społeczne mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz pomoc w trudnych sytuacjach życiowych, a także współpracuje przy realizacji takich inicjatyw. Wymienić tu można m.in.:

- Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej.
- Program Wspieraj Seniora.
- Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa.
- Karta Dużej Rodziny.
- Miejski Program w Zakresie Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej.
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.
- Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.
- Opaski życia.
- bezpłatne przewozy komunikacją miejską, z których mogą skorzystać osoby powyżej 60 roku życia.
- Złota Rączka.
- Usługi opiekuńcze.

W przypadku seniorów usługi opiekuńcze stanowią największy odsetek wśród rodzajów udzielonej pomocy. Przysługują osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają pomocy, a są jej pozbawione. Usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobom, które wymagają pomocy innych, a rodzina nie może takiej pomocy zapewnić. Usługi świadczone są w miejscu zamieszkania osoby potrzebującej, obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Z usług opiekuńczych **w 2022 roku w Kraśniku korzystało ponad 190 osób**.

Kultura

Kultura w Kraśniku pełni ważną rolę i przenika różne sfery życia miejskiego, zakorzenia się w przestrzeni oraz kształtuje tożsamość mieszkańców, a dziedzictwo kulturowe jest istotnym elementem tożsamości miasta.

Ważny aspekt rozwoju kultury stanowią sieć i dostępność do instytucji kultury oraz możliwości uczestnictwa w imprezach i wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez podmioty zarówno publiczne, jak i komercyjne.

Najważniejsze miejskie instytucje i jednostki kultury to:

- Centrum Kultury i Promocji (CKiP) przy ul. Niepodległości 44.
- Oddział Centrum Kultury i Promocji przy ul. Kościuszki 26.
- Trzy placówki biblioteczne: Biblioteka Nowy Horyzont przy ul. Koszarowej 10A, Filia nr 1 przy ul. Ks. Zielińskiego 3 oraz Filia nr 2 przy ul. Piaskowej 20.
- Osiedlowy Dom Kultury „POMOC”.
- Izba Pamięci.

Oferta kulturalna Miasta Kraśnik ewoluowała na przestrzeni lat. Działalność CKiP stała się kuźnią wielu talentów, zakres prowadzonych zajęć artystycznych poszerzył się o nowe formy, a scena widowiskowa otworzyła się na wiele nowych przedsięwzięć. Każda grupa wiekowa znajduje dla siebie interesujące propozycje, a spełnianie potrzeb kulturalnych mieszkańców osiągnęło najlepszy wynik. Kolejnym olbrzymim krokiem w obszarze kultury było utworzenie Oddziału CKiP przy ul. Kościuszki 26. W miejscu tym organizowane są innowacyjne wydarzenia, warsztaty, zajęcia. Regularne przedsięwzięcia zdążyły przyciągnąć dużą grupę odbiorców. Wydarzenia w „Kościuszki 26” bardzo często są inspirowane pomysłami odwiedzających jednostkę mieszkańców jak chociażby warsztaty fotograficzne, robotyczne, florystyczne, recyklingowe, kino na leżaczkach i wiele innych. Dużym zainteresowaniem cieszą się kobiece warsztaty i te skierowane do młodzieży.

Dziedzictwo kulturowe

Do rejestru **zabytków województwa lubelskiego** wpisane zostały:

- Zespół urbanistyczny Kraśnika w granicach dawnych obwarowań miejskich wraz z sylwetą miasta i skalą jego zabudowy.
- Zespół kościoła pod wezwaniem Wniebowzięcia NPM i d. Klasztoru Kanoników Regularnych, jeden z najlepszych i najciekawszych przykładów architektury sakralnej Lubelszczyzny.
- Zespół d. kościoła szpitalnego, ob. rektoralnego pod wezwaniem Świętego Ducha.
- Szpital przykościelny tzw. dworek modrzewiowy przy ul. Narutowicza.
- Dwie synagogi (Duża i Mała) przy ul. Bóźnicznej, o wysokiej wartości historycznej i architektonicznej.

W celu zapewnienia właściwej ochrony substancji zabytkowej Kraśnik podzielono na 3 strefy ochrony konserwatorskiej:

- **SOK 1** – obejmująca Stare Miasto w granicach wpisu układu urbanistycznego do Rejestru Zabytków oraz jego poszerzenie ku południowemu-zachodowi – do granic historycznych,
- **SOK 2** – zespół dawnych koszar przy ul. Urzędowskiej,
- **SOK 3** – socrealistyczne założenie urbanistyczne Kraśnika Fabrycznego.

W strefie SOK1 obowiązuje nadrzędność wartości kulturowych oraz priorytet zachowania i opieki nad zabytkami, z dopuszczalnością przekształceń wyłącznie w celu rewaloryzacji lub modernizacji zabytku pozwalającą na jego rewitalizację.

W Kraśniku **dobiegł końca pierwszy etap rewitalizacji** (2017-2023) realizowany w oparciu o „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Kraśnik na lata 2017-2023” (uchwała XXXIX/359/2017 z dnia 10 maja 2017 r.) i „Aktualizację Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Kraśnik na lata 2017-2023” (uchwała XVII/166/2020 z dnia 30 stycznia 2020 r.). Kolejne działania rewitalizacyjne będą podejmowane w oparciu o opracowany Gminny Program Rewitalizacji Miasta Kraśnik na lata 2023-2030, w którym zaplanowano **ponad 50 projektów**.

Wzrost liczby mieszkańców – wobec postępującego procesu starzenia się społeczeństwa – będzie uwarunkowany utrzymaniem atrakcyjności osiedleńczej, w tym zapewnieniem dostępnych cenowo mieszkań.

Ważne wyzwanie stanowi poprawa dostępności usług społecznych kierowanych do dzieci i młodzieży (np. edukacyjnych, opiekuńczo-wychowawczych), zwłaszcza na obszarach rozwojowych, jak również zapewnienie seniorom jakości życia na odpowiednim poziomie (np. usługi opiekuńcze i asystenckie). Równie istotne w tym kontekście jest promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia.

Korzystne dla rozwoju miasta będzie podtrzymanie rosnącej aktywności kraśniczan oraz wykorzystanie ich pomysłów i energii do rozwiązywania problemów lokalnej społeczności, przy zaangażowaniu miasta w tworzenie miasta otwartego, integrującego i wspierającego różne grupy społeczne. Dla budowania kapitału społecznego i kształtowania tożsamości mieszkańców Kraśnika kluczowe są dalszy rozwój kultury i wzmacnianie dziedzictwa kulturowego.

3.2. Środowisko

Rzeźba terenu i budowa geologiczna

Środowisko przyrodnicze to ogół elementów przyrodniczych, w szczególności powierzchnia ziemi łącznie z glebą, kopaliny, wody, powietrze, świat roślinny i zwierzęcy, a także krajobraz znajdujący się w stanie naturalnym, jak też przekształcony w wyniku działalności człowieka.

Walory krajobrazowe środowiska to wartości ekologiczne, estetyczne, widokowe i kulturowe terenu oraz związane z nimi elementy przyrodnicze ukształtowane przez przyrodę lub w wyniku działalności człowieka.

Środowisko przyrodnicze Kraśnika jest jego ważnym zasobem i walorem – podstawą rozwoju społecznego i gospodarczego miasta.

Dominantą rzeźby miasta jest dolina Wyżnicy. Powstała ona na rozłomie tektonicznym (jego kierunek jest identyczny z przebiegiem doliny). Osnowa rzeźby omawianego obszaru istniała już przed najstarszym (południowo-polskim) zlodowaceniem. Krajobraz odznacza się dużymi wysokościami względnymi między wierzchołkami a doliną rzeki. Dolina Wyżnicy jest najbardziej czytelnym elementem rzeźby miasta i charakteryzuje się wyraźną asymetrią zboczy.

Miasto Kraśnik leży w obrębie paleozoicznego podniesienia radomsko-kraśnickiego. Stanowi ono podłoże południowo-zachodniego skrzydła niecki lubelskiej. Obecna rzeźba terenu miasta ukształtowała się nie tylko w wyniku naturalnych procesów geomorfologicznych. Dużą rolę odegrała również gospodarka człowieka, w wyniku której powstały nowe formy rzeźby, takie jak skarpy lessowe, groble, rowy, nasypy.

Biosfera

Biosfera, a zwłaszcza bioaktywne tereny zieleni, pełni niezwykle istotne funkcje, wpływając na mikroklimat, retencję oraz podnosząc ogólne warunki życia mieszkańców Kraśnika.

Tereny zielone zajmują w Kraśniku **łącznie 22% powierzchni całkowitej miasta**, a wśród nich dominują lasy oraz ogrody działkowe i zieleń miejska. Główne elementy systemu przyrodniczego miasta, w części objęte są ochroną i połączone w spójny system zieleni.

Na terenie miasta znajduje się:

- **19,40 ha** zieleńców i skwerów miejskich,
- **18,20 ha** zieleni ulicznej,
- **12,40 ha** zieleni osiedlowej,
- **5,20 ha** parków i ciągów spacerowo-wypoczynkowych.

Od 2018 do 2023 roku, w przestrzeni naszego miasta wzdłuż kraśnickich ulic oraz na osiedlach mieszkaniowych, w parkach miejskich, na skwerach i nad Zalewem Kraśnickim posadzono z inicjatywy samorządu miasta łącznie **ponad 2 tys. drzew**. Dodatkowo w tym okresie przybyło **ponad 62 tys. różnych krzewów**.

W granicach miasta Kraśnik mamy **426 ha gruntów leśnych**, z czego **406 ha pokrywa las**. Przekłada się to na lesistość na poziomie **15,6%**. Pod względem własnościowym dominują lasy należące do Skarbu Państwa o powierzchni **352,17 ha**, lasy prywatne zajmują powierzchnię **38,62 ha**, a gminne **15,34 ha**.

Wg danych Nadleśnictwa Kraśnik w latach 2018-2022 na terenie administrowanym przez Nadleśnictwo zasadzono **ponad 2 miliony drzew** na powierzchni **ponad 600 ha**.

Jeśli chodzi o teren miasta Kraśnik, to w latach 2018-2023 na odnowionej powierzchni **7,96 ha** posadzonych zostało **blisko 40 tys. drzew**, a w najbliższych 2 latach Nadleśnictwo zamierza zasadzić **ponad 30 tys. kolejnych drzew** na powierzchni **ok. 5 ha**.

Obszary chronione

Na formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody składają się parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Obszarami chronionymi na terenie miasta są:

- **Kraśnicki Obszar Chronionego Krajobrazu**
- **użytek ekologiczny w dolinie Wyżnicy**
- **12 pomników przyrody**

Kraśnicki Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje powierzchnię 29 270 ha i położony jest w powiecie kraśnickim, na terenie gmin: Zakrzówek, Dzierżkowice, Urzędów, Wilkołaz, miasta Kraśnik i gminy Kraśnik oraz w powiecie opolskim, na terenie gminy Józefów.

Na miasto Kraśnik przypada 1,5 km², tj. 6,2 % jego terytorium. Z obszaru chronionego została wyłączona skrajnie południowa część miasta, choć ze względu na silne urzeźbienie niewątpliwie zasługuje na ochronę. W rejonie Podlesia i Gór granica obszaru chronionego krajobrazu biegnie granicą administracyjną miasta.

Użytek ekologiczny w dolinie Wyżnicy w rejonie ul. Oboźnej i stadionu „Tęczy”, ustanowiony uchwałą Rady Miejskiej w Kraśniku, obejmuje fragment torfowiska oraz łąki i tereny podmokłe i zabagnione o dużych walorach florystycznych (Uchwała Nr XLIII/307/94 Rady Miejskiej w Kraśniku z dnia 28 marca 1994 r. w sprawie uznania użytków ekologicznych w dolinie rzeki Wyżnicy).

Obszary Natura 2000

Na terenie Miasta Kraśnik nie występują obszary Natura 2000.

Pomniki przyrody

- kasztanowiec zwyczajny (*Aesculus hippocastanum*) o obwodzie pnia 254 cm na cmentarzu przykościelnym kościoła pw. Świętego Ducha (nr ewid. 277)
- lipa drobnolistna (*Tilia mordata*) o obwodzie pnia 352 cm na tym samym cmentarzu (nr ewid. 278)
- kasztanowiec zwyczajny (*Aesculus hippocastanum*) o obwodzie pnia 292 cm na skwerze przy ulicy Narutowicza 29 (nr ewid. 279)
- jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*) o obwodzie pnia 280 cm na skwerze przy ulicy Narutowicza 29 (nr ewid. 280)
- dąb szypułkowy (*Quercus robur*) o obwodzie pnia 245 cm, tzw. Rotmistrz, w pasie drogowym Alei Tysiąclecia, działka nr 389 (nr ewid. 314)
- dąb szypułkowy (*Quercus robur*) o obwodzie pnia 232 cm, tzw. Chorąży, na terenie ZOZ, przy wjeździe do szpitala od ul. Chopina 13 (nr ewid. 315)
- kasztanowiec zwyczajny (*Aesculus hippocastanum*) o obwodzie pnia 291 cm, tzw. Starszy Wachmistrz, na terenie ZOZ, przy wjeździe do szpitala od ul. Chopina 13, między magazynami (nr ewid. 316)
- kasztanowiec zwyczajny (*Aesculus hippocastanum*) o obwodzie pnia 231 cm, tzw. Wachmistrz, na terenie ZOZ przy ul. Chopina 13, przy prosektorium (nr ewid. 318)
- grusza pospolita (*Pyrus communis*) o obwodzie pnia 178 cm, tzw. Sanitariuszka, na terenie ZOZ, przy ul. Chopina, za ujęciem wody (nr ewid. 317)
- trójrzędowa aleja grabowa (*Carpinus bet ulus*) złożona z 60 szt. drzew o obwodach pni 32-108 cm, tzw. Szwadron, na terenie ZOZ przy ul. Chopina 13, przy drodze wjazdowej (nr ewid. 319)
- głąz narzutowy zlokalizowany na terenie parku miejskiego w Kraśniku przy ul. Sikorskiego
- głąz narzutowy zlokalizowany na terenie posesji przy ul. Urzędowskiej 402 w Kraśniku

Jakość powietrza i hałas

Jakość powietrza pozostaje jednym z podstawowych wyzwań rozwojowych. Zgodnie z aktualizacją „Programu ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)pirenu” w zakresie pyłu PM2,5 (faza II) i benzo(a)pirenu w Kraśniku znajduje się stacja pomiarowa zlokalizowana przy ul. Koszarowej. Pozwala ona na określenie zanieczyszczenia pyłem zawieszonym PM10 oraz benzo(a)pirenem w PM10.

PM10

Normy stężeń 24-godzinnych i średniorocznych pyłu PM10 w strefie lubelskiej dla Kraśnika w latach 2016-2021, poza rokiem 2017 były dotrzymane. W pozostałych latach wartości stężenia średniorocznego, mieściły się w przedziale $16 \mu\text{g}/\text{m}^3$ do $34 \mu\text{g}/\text{m}^3$. W 2021 roku dotrzymana została na stacji w Kraśniku przy ul. Koszarowej 10A (LbKrasKoszar) również norma dopuszczalnej liczby przekroczeń wartości 24-godzinnych, przy dopuszczalnej liczbie 35 dni w ciągu roku.

2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
liczna dni					
34	49	33	22	16	27

Benzo(a)piren

Wyniki uzyskanych pomiarów wykonywanych w Kraśniku wskazują na przekroczenia wartości docelowego stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu ($1 \text{ ng}/\text{m}^3$) w całym analizowanym okresie.

2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Stężenie roczne BaP (w ng/m^3)					
2,6	3,3	2,9	2,6	2,7	3,8

Dominującym źródłem hałasu na terenie Kraśnik jest ruch drogowy w obszarze drogi krajowej nr 19 Lublin-Kraśnik przebiegającej wzdłuż zabudowy mieszkaniowej, drogi krajowej nr 74 – Kielce-Kraśnik-Zamość (stara część miasta), drogi wojewódzkiej nr 833 Chodel-Kraśnik, łączącej dwie części miasta Kraśnik: Starą i Fabryczną, wzdłuż której znajdują się tereny mieszkaniowe.

Program Czyste Powietrze

W ciągu ostatnich lat walka z zanieczyszczeniem powietrza stała się jednym z najważniejszych priorytetów dla Polski i samorządów lokalnych. Ważnym instrumentem finansowym dla mieszkańców gmin jest Program Czyste Powietrze, wprowadzony w 2018 r., odgrywający kluczową rolę w transformacji kraju w kierunku bardziej ekologicznego. Celem programu Czyste Powietrze jest zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez modernizację systemów grzewczych w budynkach mieszkalnych.

Wsparcie finansowe można przeznaczać na:

- audyt energetyczny, który pozwala uzyskać kompletną informację, jak: najskuteczniej ocieplić budynek, wybrać najlepsze dla domu źródło ciepła, uzyskać maksymalną dotację, a następnie płacić niższe rachunki za ogrzewanie,
- ocieplenie ścian, stropu, podłogi,
- wymianę okien, drzwi, bramy garażowej,
- wymianę starego pieca – kotła na paliwo stałe (węgiel, drewno) – na nowoczesne źródło ciepła,
- instalację CO (centralne ogrzewanie) i CWU (ciepła woda użytkowa),
- wentylację mechaniczną z odzyskiem ciepła,
- mikroinstalację fotowoltaiczną.

W ramach współpracy miasta Kraśnik z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ze wsparcia z **Programu Czyste Powietrze** skorzystało: **276 gospodarstw domowych** (26 – w 2019 r., 45 w 2020 r. i 86 w 2021 r. i **119 w 2022 r.**).

Liczba zawartych umów o dofinansowanie złożonych w okresie do końca 2022 r. przez mieszkańców naszego miasta wyniosła: **224 szt.** (37 – w 2019 r., 63 – w 2020 r., 63 w 2021 r. i **61 – 2022 r.**). Wartość dotacji wypłaconych w tym okresie wyniosła: **2 742 310 zł** (270 867 zł w 2019 r., 774 886 zł w 2020 r., 685 061 zł w 2021 r. i **1 011 496 zł** w 2022 r.).

Odnawialne Źródła Energii

W latach 2018-2021 w ramach projektu **Nowa energia dla kraśnika II** na prywatnych domach mieszkańców Kraśnika zainstalowanych i uruchomionych zostało **45** instalacji fotowoltaicznych o mocy **2,24 kW** i **90** o mocy **3,1 kW**. Łączna moc **125** instalacji OZE wyniosła **388,80 kW**.

W latach 2021 – 2022 w ramach projektu **Nowa energia dla Kraśnika III** na prywatnych domach mieszkańców Kraśnika zainstalowanych i uruchomionych zostało: **209** instalacji fotowoltaicznych o mocy **3,10 kW**, które stanowią łączną moc **647,90 kW**.

Obok budynków prywatnych mieszkańców instalacja fotowoltaiczna została zamontowana na dachu nowo wybudowanego basenu (o mocy **48,90 kW**) oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej (**8,85 kW**).

Oprócz wytwarzania ekologicznej energii słonecznej z paneli fotowoltaicznych, w ramach realizowanych projektów, na domach jednorodzinnych mieszkańców Kraśnika i budynkach użyteczności publicznej do 2022 r. zainstalowanych i uruchomionych zostało łącznie **2 806 kolektorów słonecznych** produkujących energię ciepłą z energii słonecznej (2 796 szt. na domach prywatnych i 10, po 5 szt. na budynku Szkoły Podstawowej nr 3 i Zespole Placówek Oświatowych nr 1).

Powołany w 2022 r. na mocy porozumienia Kraśnicki Klaster Energii stał się kluczowym narzędziem na drodze budowania niezależności energetycznej i ograniczania negatywnego oddziaływania na środowisko dzięki zwiększeniu OZE w miksie energetycznym.

Strategicznym wyzwaniem w wymiarze środowiskowym jest adaptacja do zmian klimatu, która obejmuje szereg działań związanych z funkcjonowaniem miasta.

Do głównych kierunków należy zaliczyć bezpieczeństwo energetyczne i łagodzenie zmian klimatu, co wiąże się ze zwiększaniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii i retencji miejskiej oraz wzrostem powierzchni terenów zieleni w mieście.

Potrzeba kontynuacji działań związanych z ograniczeniem zanieczyszczeń, w szczególności z poprawą czystości powietrza, jak również zwiększenia zaangażowania miasta w ograniczanie emisji gazów cieplarnianych.

Realizacja takich działań nie tylko daje pozytywny efekt środowiskowy, lecz także podnosi poziom bezpieczeństwa i komfortu życia w mieście.

3.3. Mobilność

Możliwość swobodnego i łatwego przemieszczania się jest jednym z podstawowych warunków trwałego rozwoju miast. Miasta zawsze powstawały jako węzły przepływających ludzi, towarów, usług i idei.

Rozwój efektywnych systemów przemieszczania się po mieście oraz możliwości komunikacyjnych do i z miasta stanowi o konkurencyjności Kraśnika. Dostępność zewnętrzna w skali kraju, Europy i świata zapewniana jest przez rozwój porty lotniczego w Świdniku, trasy szybkiego ruchu i kolej. Niezwykle ważna jest także dostępność regionalna – połączenie z metropolitalnym zapleczem Lublina – umożliwiającą dojazdy do pracy i szkół oraz w celach rekreacji.

Kraśnik zawsze był ważnym węzłem komunikacyjnym Polski. Kiedyś miasto leżało na skrzyżowaniu szlaków łączących Kraków z Wilnem oraz Śląsk i Góry Świętokrzyskie z Kijowem i Włodzimierzem. Obecnie jest kluczowym węzłem komunikacyjnym południowo-wschodniej części kraju. Krzyżują się tutaj **dwie drogi krajowe S 19 i DK 74**.

Kraśnik oddalony jest o **65 km od lotniska w Świdniku** (Port Lotniczy Lublin). Przez miasto przebiega również **linia kolejowa Lublin – Rzeszów**.

W całości została oddana do użytku **droga ekspresowa S 19**, stanowiąca część **międzynarodowego szlaku „Via Carpatia”**. Dzięki tej inwestycji poprawie uległo połączenie miasta z innymi ośrodkami miejskimi oraz portem lotniczym, co w znacznym stopniu wpłynęło na atrakcyjność inwestycyjną miasta oraz poprawę jakości życia mieszkańców.

Miasto Kraśnik składa się z dwóch głównych części: położonego na południowym wschodzie Kraśnika Starego (zwanego też **Kraśnikiem Lubelskim lub Dzielnicą Starą**) oraz położonego na północnym zachodzie Kraśnika Fabrycznego (zwanego też **Dzielnicą Fabryczną**), będących przed 1975 rokiem odrębnymi miastami. Obie te części są oddalone od siebie o 6 km i łączy je prostoliniowa ulica Urzędowska oraz tzw. „obwodnica północna”.

Taka struktura miasta wynikająca z uwarunkowań środowiskowych i historycznych jest cechą charakterystyczną obecnego kształtu i funkcji miasta. Determinuje to rozwój dwóch centów komunikacyjnych.

Jako centralny punkt Kraśnika Starego uważa się skrzyżowanie ulicy Lubelskiej z ulicami: Jagiellońską, Andrzeja Struga i Mostową w Dzielnicy Starej. To w tej części miasta funkcjonuje już **główny węzeł komunikacyjny**, tzw. **„PRZY-STANEK KRAŚNIK”**. Został on wybudowany jako kluczowy projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Kraśnik na lata 2017-2023.

Obecnie planowany jest rozwój drugiego węzła komunikacyjnego w Kraśniku Fabrycznym – jako „Centrum Komunikacyjne” przy ul. Mickiewicza. To kluczowy projekt zaplanowany w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika do 2030.

Fot. Przystanek Kraśnik

Na terenie miasta Kraśnik znajduje się ponad **16 km** tras rowerowych. Główna o dł. **5,100 km** jest zlokalizowana przy ul. Urzędowskiej. Druga pod względem długości **3,385 km** ścieżka rowerowa, do której włącza się kilka krótszych odcinków biegnie wzdłuż ul. Granicznej.

Na terenie miasta zlokalizowanych jest **67 przystanków** komunikacji miejskiej, będących własnością lub zarządzanych przez miasto Kraśnik oraz **49 wiat przystankowych** będących własnością miasta Kraśnik. Większość przystanków, przy głównych ciągach komunikacyjnych, wyposażona jest w przeszklone wiaty, którymi administruje Kraśnickie Przedsiębiorstwo Mieszaniowe.

W 2022 roku do użytkowania zostało oddane **Centrum Przesiadkowe „Przystanek Kraśnik”**, wyposażone w **6 przystanków, toaletę oraz poczekalnię dla podróżnych**. Dodatkowo zainstalowano **6 nowych wiat przystankowych** (4 na ulicy Urzędowskiej, po 1 na ul. Balladyny i Słowackiego).

W związku z powołaniem w 2022 r. **Powiatowo-Gminnego Związku Komunikacyjnego Ziemi Kraśnickiej** spółka MPK zwiększyła ilość taboru. Przed 2023 rokiem flota MPK składała się z 16 pojazdów, zaś od marca 2023 liczy 22 pojazdy. W ramach reorganizacji sieci w latach 2023-2024 uruchomiono lub zmodyfikowano wszystkie linie komunikacyjne.

Obecna (wprowadzenie do ruchu 4 fabrycznie nowych autobusów marki ZAZ, spełniających normę emisji spalin Euro 6 i 4 autobusów elektrycznych marki MAN) i dalsza modernizacja taboru MPK wyraźnie poprawią dostępność komunikacyjną i ograniczą szkodliwe oddziaływanie na środowisko. Rozwijanie systemu transportu publicznego w mieście – dzięki zakupowi i modernizacji autobusów oraz poprawie jakości i rozbudowie sieci komunikacyjnej – stwarza warunki do zwiększania liczby mieszkańców korzystających na co dzień z komunikacji zbiorowej z terenu Miasta Kraśnik i Miejskiego Ośrodka Funkcjonalnego Kraśnika.

Od 1 lutego 2020 r. obowiązuje program „Bezpłatnej Komunikacji Publicznej”. Dzięki wdrożeniu programu przemieszczanie po terenie całego miasta dla kilku tysięcy osób stało się wygodniejsze i sprawniejsze (skrócił się czas przejazdu z powodu o połowę mniejszych kolejek do zakupu biletu u kierowcy). Krótsze postoje autobusów na przystankach to także mniej spalin emitowanych do

Kluczowym wyzwaniem w zakresie mobilności jest ułatwienie przemieszczania się po mieście i obszarze funkcjonalnym Kraśnika, zwłaszcza tworzenie atrakcyjnych alternatyw dla indywidualnego transportu samochodowego.

Potrzeba dalszej poprawy warunków ruchu pieszego i rowerowego, która wzmocniłaby korzystne tendencje w zakresie aktywnej mobilności. Oprócz rozwoju infrastruktury duże znaczenie w tym zakresie ma tworzenie wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych, zapewniających podstawowe usługi blisko miejsca zamieszkania (zgodnie z ideą miasta krótkich odległości).

Do najważniejszych kierunków zmian należy poprawa dostępności i konkurencyjności transportu publicznego oraz związanego z tym ograniczenia emisji i zanieczyszczenia środowiska.

3.4. Przestrzeń

Przestrzenie publiczne są ważnym elementem zagospodarowania miasta, decydującym o jego atrakcyjności i tożsamości. Atrakcyjne, bezpieczne i dostępne przestrzenie publiczne to warunek konieczny harmonijnego i wielofunkcyjnego rozwoju Kraśnika, wysokiej jakości życia i aktywizacji społecznej. Przestrzeń Kraśnika jest jego cennym walorem.

Polityka poprawy jakości zagospodarowania przestrzeni publicznych odnosi się do całego miasta, a nie jedynie do obszarów objętych procesem rewitalizacji. Zielone tereny rekreacyjne stopniowo zyskują nowe zagospodarowanie elementami małej architektury i urządzeniami rekreacyjnymi.

Bezpieczna, cechująca się funkcjonalnością i estetyką przestrzeń publiczna ma służyć wypoczynkowi, prowadzeniu aktywnego i zdrowego trybu życia, integracji i zaspokajaniu potrzeb lokalnych społeczności. W związku z tym ważnym elementem wpływającym na ostateczny sposób kształtowania przestrzeni publicznych w mieście jest udział mieszkańców w jej planowaniu. Partycypacyjny proces kształtowania wizji zagospodarowania przestrzeni sprzyja aktywizacji społeczności lokalnej i wzmocnieniu poczucia identyfikacji z miejscem zamieszkania.

Przestrzeń publiczna to obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb i poprawy jakości życia jej użytkowników. Dlatego też najwyższy priorytet w zagospodarowaniu ulic, skwerów, parków powinni zyskiwać piesi, rowerzyści oraz użytkownicy transportu zbiorowego, kosztem użytkowników samochodów osobowych.

Z kolei estetykę przestrzeni publicznych w zakresie nośników reklam, małej architektury oraz ogrodzeń powinna regulować uchwała krajobrazowa, a tworzeniu dostępnych dla wszystkich użytkowników przestrzeni „Poradnik projektowania uniwersalnego”, który powinien zawierać rekomendacje i wytyczne wynikające z ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Obszary strategicznej interwencji

Rozwój Kraśnika nie zamyka się jedynie w jego granicach administracyjnych.

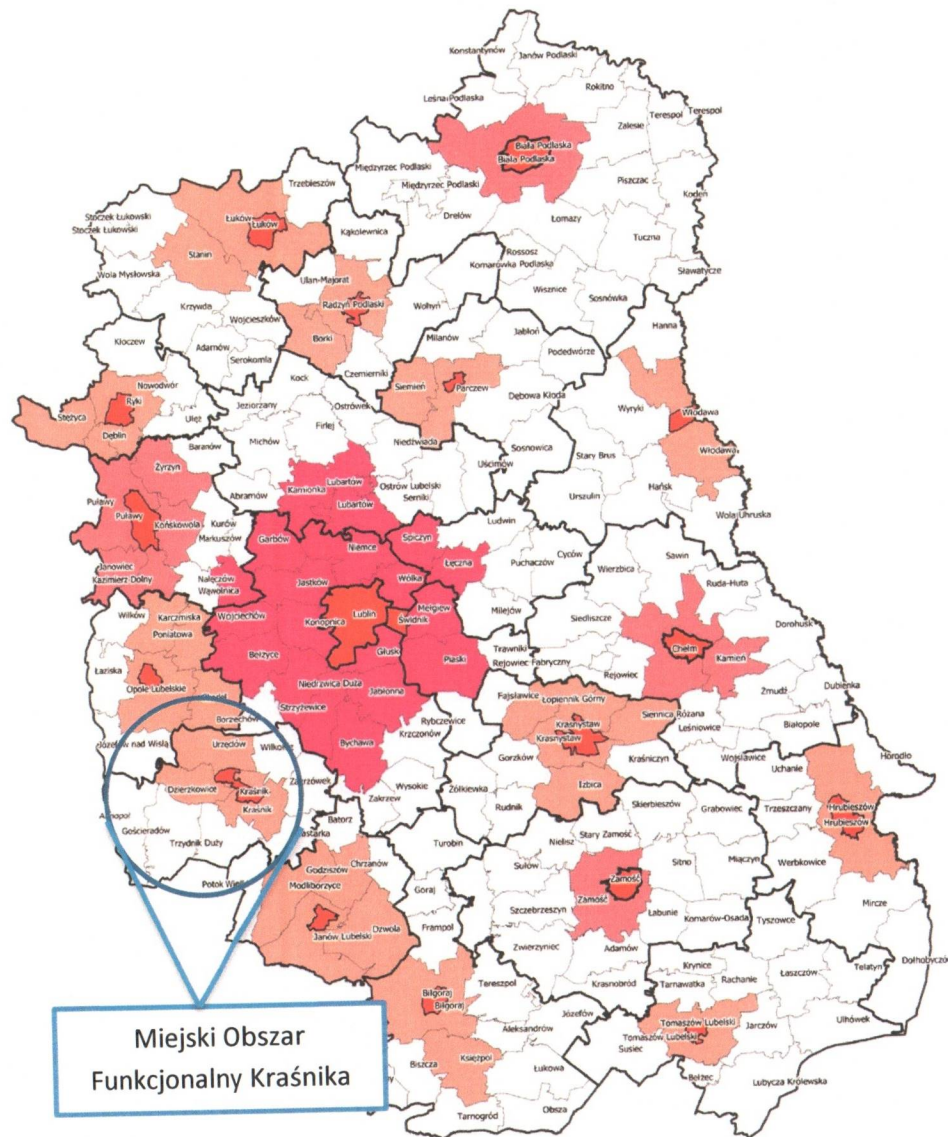
Jedną z największych szans dla rozwoju całego regionu lubelskiego jest proces metropolizacji, który sprzyja kształtowaniu ważnych dla mieszkańców aspektów życia, takich jak transport publiczny, edukacja czy rozwój gospodarczy.

Wykorzystanie tej szansy pozwoli na zapewnienie naszemu regionowi ważnego miejsca w Polsce, w Europie i na świecie. W dobie globalizacji i daleko idącej współzależności żadna działająca osobno gmina nie jest w stanie w pełni wykorzystać swoich możliwości. Źródłem sukcesu obszaru metropolitalnego jest opracowanie wspólnego i zgodnego dla całego regionu planu działań, który zmaksymalizuje jego potencjał i będzie warunkować budowanie przewagi konkurencyjnej nad innymi ośrodkami metropolitalnymi (funkcjonalnymi).

Miasto Kraśnik jest ośrodkiem rdzeniowym **Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika**. Położenie i szczegółowy zasięg Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika został określony w dokumencie strategicznym szczebla krajowego „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030”. Zasięg ten został potwierdzony również w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”.

Miejski Obszar Funkcjonalny, obejmuje teren 4 jednostek samorządu terytorialnego z powiatu kraśnickiego. W jego skład wchodzi:

- **Miasto Kraśnik (ośrodek rdzeniowy).**
 - Gmina wiejska Kraśnik.
 - Gmina wiejska Dzierzkowice.
 - Gmina miejsko-wiejska Urzędów.
- } strefa zewnętrzna MOF

MOF Kraśnika na tle OSI Miejskich Obszarów Funkcjonalnych województwa lubelskiego (Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030)

W dniu 10 marca 2022 r. miasto Kraśnik, gmina Kraśnik, gmina Dzierzkowice i gmina Urzędów podpisały **Porozumienie międzygminne** w sprawie współpracy celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnik. Liderem Porozumienia zostało Miasto Kraśnik.

MOF Kraśnika zajmuje łącznie 337 km² co stanowi 1,34% powierzchni województwa lubelskiego i 33,53% powierzchni powiatu kraśnickiego. W 2021 r. obszar objęty Porozumieniem zamieszkiwały łącznie 52 772 osoby (57,99% ludności powiatu).

Zgodnie z „Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030” gminy wchodzące w skład MOF Kraśnika zostały zaliczone do obszarów o szczególnych problemach i barierach rozwojowych. Miasto Kraśnik znalazło się na liście imiennej 139 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Miasto wymieniono wśród miast stagnujących (umiarkowane powiększanie niekorzystnego dystansu, zła sytuacja społeczno-gospodarcza). Pozostałe wchodzące w skład MOF jednostki, tj. gmina Kraśnik, gmina Dzierzkowice i gmina Urzędów zostały natomiast zaliczone w poczet gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.

Obszary zagrożone trwałą marginalizacją to zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych, skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych. Na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją zaplanowane działania powinny mieć na celu osiągnięcie wymiernych korzyści, do których zaliczyć należy:

- **rozwój lokalnych firm,**
- **wzrost liczby lokalnych miejsc pracy,**
- **wzrost dochodów mieszkańców,**
- **wzrost bazy dochodowej samorządów terytorialnych,**

- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z miastami, stanowiącymi lokalne ośrodki wzrostu w celu lepszego dostępu mieszkańców do rynku pracy oraz integracja usług, a przez to bardziej efektywne nimi zarządzanie,
- poprawę jakości funkcjonowania instytucji publicznych w zakresie zarządzania rozwojem i zdolności do partnerstwa, dialogu oraz współpracy administracji lokalnej z innymi instytucjami publicznymi, ze społeczeństwem i partnerami gospodarczymi.

W dokumencie „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego” Kraśnik został wymieniony jako **międzygałęziowy węzeł o znaczeniu regionalnym** integrujący transport kolejowy i drogowy (obok ośrodków takich jak: Dęblin, Łuków i Terespol). Gminy Kraśnik i Urzędów zostały ponadto zaliczone do obszarów wiejskich uczestniczących w procesach rozwojowych. Wśród celów rozwoju zagospodarowania przestrzennego tych obszarów wymieniono:

- stworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastami – włączenie obszarów wiejskich otaczających miasta w procesy rozwojowe,
- zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej,
- stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej,
- dywersyfikacja sektorowa gospodarki rolnej.

Ponadto miasto Kraśnik oraz gmina Kraśnik zostały zdefiniowane jako **roztoczańsko-puszczański obszar funkcjonalny**. Priorytet rozwojowy określony dla tych obszarów to: aktywizacja gospodarcza poprzez wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego, leśnego i turystycznego. Funkcje rozwojowe:

- podstawowe – gospodarcza (ukierunkowana na przetwórstwo drewna), turystyczna,
- towarzyszące – rolnicza (ukierunkowana na rolnictwo ekologiczne i produkcję roślin przemysłowych), uzdrowiskowa.

MOF Kraśnika został zaliczony w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku” do **OSI Roztocze**. Cechami wiodącymi (przełankami delimitacji) były:

- wysoka lesistość, która w wielu gminach przekracza 50% powierzchni,
- duży udział powierzchni obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody,
- uznany wysoki potencjał turystyczny, w tym wynikający z unikalnego w skali kraju krajobrazu naturalno-kulturowego,
- wysokie walory krajoznawcze, które predestynują ten obszar do rozwoju aktywnych form wypoczynku, tj.: turystyki krajoznawczej, przyrodniczej, wędrówek pieszych i rowerowych, a także edukacji ekologicznej,
- sprzyjające warunki klimatyczne dla rozwoju turystyki zimowej i leczniczej oraz odpowiednie warunki hipsometryczne do uprawiania sportów zimowych,
- złożona, wielofunkcyjna struktura przyrodnicza, stanowiąca o szczególnym znaczeniu obszaru w kształtowaniu powiązań ekologicznych,
- istniejące naturalne powiązania funkcjonalne w układzie transgranicznym,
- zidentyfikowane zasoby uzdrowiskowe (klimat leczniczy i wody mineralne),
- wysoki poziom nasłonecznienia.

MOF Kraśnika jest częścią szerszego partnerstwa, zwanego Obszarem Współpracy Ponadlokalnej. Jest to obszar funkcjonalny obejmujący miasto Kraśnik, gminę Kraśnik, gminę Zakrzówek, gminę Wilkołaz, gminę Urzędów, gminę Dzierzkowice, gminę Gościeradów, gminę Annapol, gminę Trzydnik Duży.

Partnerstwo zawarte na mocy porozumienia podpisanego 01 marca 2021 r. zaowocowało przyjęciem 22 czerwca 2021 r. „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego obszaru obejmującego Miasto Kraśnik, Gminę Kraśnik, Gminę Annapol, Gminę Dzierzkowice, Gminę Gościeradów, Gminę Trzydnik Duży, Gminę Urzędów, Gminę Wilkołaz, Gminę Zakrzówek na lata 2023-2027, z perspektywą do 2035 roku”.

3.5. Gospodarka

Biznes tworzy materialne podstawy dobrobytu każdego miasta.

W 2022 r. na terenie Miasta Kraśnik wg danych GUS BDL funkcjonowało **3 043 podmiotów gospodarczych**, z czego większość, bo aż **95,16%** stanowiły podmioty zaliczane do sektora prywatnego.

W **sektorze prywatnym** najwięcej podmiotów jest prowadzonych przez osoby fizyczne – **73,48%**. Znacznie mniejszą część sektora prywatnego stanowią organizacje społeczne, bo jedynie **3,09%** oraz spółki handlowe **6,02%**.

Sektor publiczny w ogólnej liczbie podmiotów działających na terenie miasta stanowi niewielką część i wynosi **2,99%**.

Na podstawie powyższych danych można zauważyć, że od roku 2012, kiedy to całkowita liczba podmiotów gospodarczych działających na terenie miasta Kraśnik miała wartość 2 926, liczba podmiotów oscylowała między 2 884 (w 2018 r.) a 3 023 (w 2021 r.). Liczba 3 043 firmy – jest to wartość najwyższa w analizowanym okresie.

Według danych z rejestru REGON, wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w Kraśniku, najwięcej (283) jest stanowiących spółki cywilne. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (3 091) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0-9 pracowników. 1,1% (34) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. Jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 21,5% (692) podmiotów, a 77,4% (2 493) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

Ważnym czynnikiem wspierającym rozwój lokalny jest infrastruktura techniczna. W Kraśniku następuje systematyczny rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Planowane i realizowane są inwestycje związane z energetyką odnawialną w oparciu o Kraśnicki Klaster Energii.

Zasadnicze znaczenie dla rozwoju miasta ma wzmacnianie lokalnej gospodarki i konkurencyjności miasta.

Miasto powinno przyciągać nowoczesne i innowacyjne formy działalności gospodarczej. Potrzebne są również działania wspierające przedsiębiorczość mieszkańców.

Należy również tworzyć warunki dla dalszego rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, bieguna ekonomicznego wzrostu miasta i zapewniającego zewnętrzną dostępność transportową.

Konsekwentnego wzmacniania wymaga także jeden z kluczowych potencjałów miasta, przemysł metalowy, w tym zbrojeniowy opierający się na wykorzystywaniu nowoczesnych technologii robotycznych i mechatronicznych.

Należy także rozwijać potencjał oparty na turystyce wraz z ciekawą ofertą rekreacyjną.

3.6. Wnioski z diagnozy

Mieszkańcy (demografia, usługi społeczne, otwartość i współpraca, edukacja i kompetencje)

- Należy w szczególności podjąć działania prowadzące do ograniczenia problemu zmniejszającej się liczby ludności spowodowanego odpływem mieszkańców w wieku produkcyjnym i występowaniem zjawiska starzenia się społeczeństwa oraz niskiego poziomu dzietności.
- Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy będzie nieodłącznym elementem rozwoju społecznego miasta Kraśnik.
- Miejski Obszar Funkcjonalny Kraśnika stanowić będzie w najbliższych latach rdzeń Obszaru Współpracy Ponadlokalnej i koncentrować większość mieszkańców z terenu powiatu kraśnickiego.
- Rozwój mieszkalnictwa odpowiedniej jakości, dostępnego dla mieszkańców Kraśnika powinien stanowić istotny punkt rozwojowy w zakresie społecznym.
- W związku z obserwowanymi zmianami demograficznymi coraz większy popyt generowany jest na usługi przeznaczone dla seniorów oraz osób niesamodzielnych. Dotyczy to zarówno świadczeń zdrowotnych, jak i usług opiekuńczych.
- W celu zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia niezbędne jest przystosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy.
- W kontekście wyzwania, jakim jest zapewnienie kadr dla nowoczesnej gospodarki należy dalej rozwijać prowadzenie innowacyjnych przedmiotów (w tym opartych na cyfryzacji i robotyce) i zajęć dodatkowych.
- Należy powiązać edukację na poziomie podstawowym i średnim (w tym zawodowym) z lokalnymi firmami prowadzącymi działalność gospodarczą np. poprzez system praktyk, lekcji pokazowych itp.
- Nadal istnieją potrzeby dotyczące wyposażenia szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne, sprzęt i systemy teleinformatyczne oraz dostosowania obiektów do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz z niepełnośprawnościami

Środowisko i przestrzeń

- Inwestycje w OZE powinny pozwolić na osiągnięcie oszczędności finansowych w sektorze energetycznym i budowanie bezpieczeństwa oraz niezależności energetycznej przy jednoczesnej poprawie stanu środowiska naturalnego, a w szczególności jakości powietrza.
- Niezbędna jest realizacja dalszych systemowych i systematycznych działań wspierających modernizację kotłowni w budownictwie indywidualnym, rozwój i modernizację sieci ciepłowniczej, a także sukcesywną zmianę struktury produkcji ciepła ukierunkowaną na zwiększenie wykorzystania OZE, kogeneracji, ciepła odpadowego oraz rozwój magazynów energii.
- W zakresie rozwoju energii przyjaznej środowisku należy wykorzystać inicjatywy klastrowe, w szczególności funkcjonowanie Kraśnickiego Klastra Energii.
- Istotne znaczenie w zakresie poprawy jakości środowiska będą miały działania edukacyjne skierowane do mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży.
- Istotnym sposobem realizacji przedsięwzięć o charakterze ponadlokalnym dla Kraśnika będzie w szczególności Instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach programu regionalnego „Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027”.
- Należy wzmacniać istniejące powiązania funkcjonalne MOF Kraśnika będącego główną osią przepływu ludności, dóbr i kapitału w skład którego wchodzi: Miasto Kraśnik, Gmina Kraśnik, Gmina Urzędów oraz Gmina Dzierzkowice.
- Duże znaczenie dla zwiększania integracji społecznej będzie miało odpowiednie projektowanie infrastruktury społecznej i dostosowywanie przestrzeni publicznych w sposób przyjazny dla osób starszych i z niepełnośprawnościami.

Gospodarka i mobilność

- Podstawą dalszego rozwoju miasta Kraśnik powinny być przedsięwzięcia związane z rozwojem terenów inwestycyjnych, w tym wspólnych terenów z sąsiednimi gminami, o dużej powierzchni użytkowej, w postaci stref gospodarczych, czy też parków przemysłowych.
- Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi przedsiębiorczości i inwestycji powinny być aktualne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i wyznaczone w nich tereny pod przemysł i usługi.
- Należy wykorzystać występujące w okresie ostatnich kilku lat pozytywne zjawiska wzrostu zainteresowania inwestorów zewnętrznym regionem i miastem Kraśnik oraz wzrost poziomu technologicznego produkcji przemysłowej w zakresie produktów wysokiej i średnio-wysokiej techniki, jako możliwej specjalizacji Kraśnika.
- W celu poprawy konkurencyjności obszaru należy tworzyć i rozwijać inicjatywy klastrowe w zakresie różnych dziedzin gospodarki.
- Współpraca pomiędzy JST w zakresie rozwoju aktywności gospodarczych powinna być inicjowana i koordynowana przez Miasto Kraśnik jako lidera.
- Ważne jest planowanie rozwoju uwzględniające realne (w oparciu o dane demograficzne) zapotrzebowanie na wielofunkcyjne tereny mieszkaniowe zlokalizowane na obszarach wyposażonych w podstawową infrastrukturę techniczną.
- Należy we współpracy z PGE zadbać, by przestarzała i niedoinwestowana obecnie infrastruktura energetyczna została zmodernizowana i rozbudowana, zabezpieczając obszary deficytowe w odpowiednią infrastrukturę zapewniającą bezawaryjny dostęp energii, w tym uzupełniając braki w zakresie mocy przyłączeniowych dla większych inwestorów przemysłowych i farm fotowoltaicznych.
- Bogactwo zasobów turystycznych Kraśnika stanowią dobrze zachowane, atrakcyjne środowisko przyrodnicze oraz spuścizna kulturowa będąca wynikiem styku cywilizacji na przestrzeni wieków.
- Rozwój turystyki na obszarze Kraśnika i MOF Kraśnika może stanowić wyłącznie dodatkową oś rozwojową jako istotny czynnik aktywizacji obszaru i źródło dochodu mieszkańców.
- Działania z zakresu wsparcia kultury i rekreacji powinny być skierowane przede wszystkim do mieszkańców Kraśnik oraz obszaru MOF.
- Rozwój turystyki będzie stymulowany dalszą poprawą dostępności komunikacyjnej zarówno w układzie wewnątrzregionalnym jak i zewnętrznym. Chodzi tutaj o dostępność także poprzez sieć ścieżek rowerowych.
- Istniejąca sieć połączeń drogowych stanowi istotny potencjał do dalszego rozwoju powiązań komunikacyjnych, w tym również wspólnego systemu transportu publicznego.
- Uzupełnienie zintegrowanego systemu transportowego może stanowić infrastruktura związana z mobilnością aktywną (pieszą i rowerową).

3.7. Analiza SWOT

MOCNE STRONY

- Dostępność komunikacyjna (połączenie z S19, obwodnica północna Kraśnika, bliska odległość do lotniska w Świdniku).
- Wolne tereny możliwe do przekształcenia w tereny inwestycyjne o dużych powierzchniach.
- Przemysłowy profil miasta (wizerunek - tradycje przemysłowe, kadra, infrastruktura).
- Rozwój Kraśnickiego Klastra Energii.
- Rozwijający się rynek pracy, wzrastająca liczba MŚP, spadające bezrobocie oraz zmniejszająca się liczba osób korzystających z pomocy społecznej.
- Rozwój edukacji i kompetencji w dziedzinie robotyki / nowych technologii.
- Dobrze rozwinięta sieć teleinformatyczna.
- Społeczność zgromadzona wokół dziedziny robotyki oraz zespół wykwalifikowanych mentorów.
- Umiejętność wykorzystania zewnętrznych środków finansowych na działania rozwojowe.
- Rozwój mieszkalnictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego.
- Rozwinięta infrastruktura oświatowa i wychowania.
- Infrastruktura sportowa i rekreacyjna, (2 baseny, 4 hale sportowo-widowiskowe, 16 km ścieżek rowerowych, 7 parków, 3 "Orliki", 3 korty tenisowe).
- Wspólna komunikacja publiczna (działalność Powiatowo-Gminnego Związku Komunikacyjnego Ziemi Kraśnickiej).
- Wysoka atrakcyjność Kraśnika pod kątem inwestycyjnym, krajobrazowym i turystycznym.
- Dobry dostęp do infrastruktury spędzania czasu wolnego (duża liczba instytucji kultury i obiektów sportowych, w tym ogólnodostępnych i bezpłatnych).
- Warunki geograficzne i krajobrazowe sprzyjające wykorzystywaniu Odnawialnych Źródeł Energii oraz zapewniające ich wysoką efektywność.
- Zintegrowane środowisko seniorów.

SŁABE STRONY

- Nasilające się problemy demograficzne i procesy starzenia się społeczeństwa (ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji, niekorzystna struktura wiekowa mieszkańców, wysokie obciążenie demograficzne).
- Dominowanie w strukturze przedsiębiorstw samozatrudnienia.
- Występowanie czynników ograniczających rozwój przedsiębiorczości (niewystarczająca powierzchnia na terenie miasta i brak na terenach gmin ościennych uzbrojonych terenów inwestycyjnych).
- Brak wystarczającej ilości mieszkań komunalnych.
- Luki i braki w infrastrukturze komunikacyjnej i transportowej w wymiarze wewnętrznym (niskie parametry techniczne i użytkowe części dróg, brak nowoczesnego centrum przesiadkowego w Kraśniku Fabrycznym).
- Występowanie problemów środowiskowych (niska jakość powietrza w sezonie grzewczym, niezadawalająca jakość selektywnego zbierania odpadów komunalnych, niewystarczająca liczba stacji pomiarowych jakości powietrza).
- Niezaspokojone potrzeby w zakresie montażu Odnawialnych Źródeł Energii.
- Niewystarczające wykorzystanie potencjału przyrodniczego i krajobrazowego (brak profesjonalnej oferty turystycznej, słaby potencjał bazy noclegowej i gastronomicznej).
- Rosnące wydatki na edukację i niewystarczająca kwota subwencji oświatowej.

SZANSE

- Rozwój oparty o wzrost znaczenia MOF Kraśnika.
- Dalszy rozwój transportu drogowego i kolejowego.
- Wspieranie przedsiębiorczości wszystkich dziedzin w celu utworzenia nowych miejsc pracy.
- Sieciowanie przedsiębiorstw w klastry i siatki powiązań (powiązanie dostawców, odbiorców, przetwórców).
- Uzbieranie terenów inwestycyjnych i rozwój stref gospodarczych, w tym wyznaczanie nowych terenów inwestycyjnych pod inwestycje przyjazne środowisku.
- Adaptacja do zmian klimatu, inwestycje w odnawialne źródła energii, małą retencję itd.
- Wysoki poziom edukacji – w szczególności pozaszkolnych form rozwoju kluczowych kompetencji i umiejętności.
- Wykorzystanie potencjału młodzieży i pasjonatów automatyki i robotyki – stworzenie w Kraśniku centrum automatyki i robotyki – w tym systemu praktyk, staży uczniowskich.
- Rozwój edukacji na poziomie ponadpodstawowym dostosowanej do potrzeb lokalnych pracodawców.
- Promocja przedsiębiorczości wśród ludzi młodych.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej oraz zmniejszenie problemu niskiej emisji poprzez wykorzystanie działalności Powiatowo-Gminnego Związku Komunikacyjnego Ziemi Kraśnickiej, którego celem jest wspólna organizacja publicznego transportu zbiorowego.
- Rozwój infrastruktury i usług edukacji przedszkolnej, pozwalającej na godzenie życia zawodowego i prywatnego, a tym samym stymulowania przedsiębiorczości.
- Wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajoznawczych i kulturowych w oparciu o nowoczesne usługi i infrastrukturę.
- Możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych, wykorzystanie programów unijnych i krajowych.

ZAGROŻENIA

- Trudne do przewidzenia skutki społeczne i ekonomiczne globalnego kryzysu gospodarczego oraz wynikające z wojny w Ukrainie.
- Rosnące ceny surowców energetycznych.
- Inflacja i jej konsekwencje przyczyniające się do ubożenia mieszkańców, wzrostu obciążeń dla pracodawców (podwyższanie minimalnej pensji), likwidacji miejsc pracy, ograniczenia nowych inwestycji, trudności w realizacji zamierzeń inwestycyjnych w związku z ich rosnącymi kosztami, zamykania prowadzonych działalności i spadku dochodów do budżetów gmin, spadek dochodów własnych samorządów.
- Nasilanie się problemów demograficznych i zjawiska starzenia się społeczeństwa.
- Niewykorzystanie potencjałów rozwojowych obszaru – zasobów przyrodniczych, społecznych i kulturowych.
- Brak specjalizacji rozwojowej mogący spowodować obniżenie konkurencyjności obszaru jako miejsca do życia, pracy, odpoczynku.
- Deficyt kadr związany z niedostosowaniem kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.
- Zanieczyszczenie powietrza w związku ze wzrostem cen surowców energetycznych oraz niewystarczającym wykorzystaniem OZE.
- Skomplikowane procedury i wydłużające się terminy ogłaszania programów unijnych oraz rozpatrywania i oceny wniosków. Nie dostosowanie źródeł finansowania do realnych potrzeb samorządów.
- Brak odpowiednich podstaw prawnych i finansowania we wdrożeniu skutecznego systemu gospodarki odpadami.
- Zwiększające się obciążenia budżetów JST oraz wzrost nakładów na zadania własne gmin (oświata, gospodarka odpadami) przy jednoczesnych zmniejszeniach dochodów.
- Zmiana systemu finansowania inwestycji w ramach polityki spójności 2021–2027 – np. zwiększona rola instrumentów zwrotnych w finansowaniu inwestycji.

4 • Wartości strategiczne

W procesie budowania Strategii Rozwoju Miasta, już na jego wczesnym etapie, zaczęły się wyraźnie grupować wspólne wartości – zgodnie z tym, co wskazywali mieszkańcy, przedstawiciele organizacji społecznych, przedsiębiorcy i eksperci.

Podstawy i zasady dalszego rozwoju Kraśnika zaczęły się grupować wokół kilku najważniejszych wartości, tj.:

- otwartość i współpraca,
- przestrzeń i środowisko,
- gospodarka i przedsiębiorczość,
- usługi społeczne,
- edukacja i kompetencje,
- mobilność.

Kluczową wartością miasta są jego mieszkańcy, dlatego to wokół nich skupione zostały działania.

Przedstawione wartości mają znaczenie dla długofalowego rozwoju miasta. Na ich bazie należy budować pomyślną przyszłość Kraśnika – miasta odpornego na przyszłe nieprzewidziane zmiany.

Głównym podmiotem integrującym wszystkie sfery i nadrzędnym priorytetem Strategii Kraśnik 2030 są **mieszkańcy**, dla których niezwykle istotne w rozwoju miasta jest zapewnienie wysokiej jakości życia w przyjaznej, dostępnej i bezpiecznej przestrzeni. Darzący się zaufaniem mieszkańcy, zadowoleni z pracy i umiejący wykorzystać szanse swego wielowymiarowego rozwoju, są nadrzędną wartością w strategicznych działaniach podejmowanych dla pełniejszego zaspokajania potrzeb społecznych.

Kluczowe wartości:

▪ otwartość i współpraca

Otwartość miasta uznawana jest obecnie za potężny czynnik pozwalający osiągnąć wzrost gospodarczy. To ważna cecha determinująca innowacyjność i kreatywność, a także gotowość do budowania podstaw miasta odpornego oraz szybko adoptującego się do zmian technologicznych i społecznych, które odważnie sięga po wsparcie najlepszych. To gotowość do wdrażania nowych technologii oraz integracji społecznej i kulturowej. To także uprzejmość i życzliwość mieszkańców w stosunku do otaczających ich osób. Otwartość jest również ważną cechą w rozumieniu przestrzeni miejskich.

Współpraca tworzy podstawy ładu społecznego, rozwoju i bezpieczeństwa. Odbywa się ona pomiędzy mieszkańcami, miastem a instytucjami, samorządami partnerskimi, przedsiębiorcami. To współpraca tworzy wspólnotę i tożsamość. Jest niezbędnym warunkiem społecznej i ekonomicznej aktywizacji i włączana mieszkańców w procesy rozwoju Kraśnika oparte na wymianie informacji oraz dialogu społecznym nastawionym na współdecydowanie.

▪ przestrzeń i środowisko

Głównym wyzwaniem dziedzinowym w obszarze **przestrzeń i środowisko** jest zwiększenie odporności i zdolności adaptacyjnych do zmian klimatu. Walory przyrodnicze, zrównoważony rozwój i odpowiedzialność za środowisko powinny być obok innych wartości priorytetem. Kluczowe w tym zakresie są działania związane z ograniczaniem zanieczyszczeń, wzrost efektywnego wykorzystania surowców, efektywność energetyczna, ochrona zasobów środowiska, dbałość o zazielenienie i bioróżnorodność, inwestowanie w odnawialne źródła energii oraz budowanie świadomości ekologicznej. Takie działania zwiększą odporność miasta przed skutkami zmian klimatu. Wyzwaniem jest zapewnienie jakości ładu przestrzennego, przy poszanowaniu ograniczeń środowiskowych, oraz ochrona i odbudowa wartości przyrodniczych w warunkach presji urbanistycznej i cywilizacyjnej.

▪ gospodarka i przedsiębiorczość

Największym deficytem i czynnikiem mocno ograniczającym **potencjał gospodarczy** Kraśnika jest brak terenów inwestycyjnych. Wyzwaniem jest zatem podniesienie jakości i dostępności terenów inwestycyjnych w mieście Kraśnik oraz na terenie MOF Kraśnik. W ostatnich latach (2020-2022) obserwuje się wzrost aktywności gospodarczej, odnotowany w 5% wzroście liczby firm. Nadal jednak dużym wyzwaniem pozostaje dalszy rozwój lokalnego rynku pracy.

▪ usługi społeczne

Prognoza demograficzna dla miasta Kraśnik i Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika wskazuje na dynamiczny wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego (stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym). Widoczna jest także luka w potencjale pielęgnacyjnym, generowanym przez opiekunów. Korzystanie z pomocy społecznej było powodowane głównie ubóstwem, długotrwałą lub ciężką chorobą, niepełnosprawnością, bezrobociem, potrzebą ochrony macierzyństwa oraz bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Wyzwaniem jest zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości usług opiekuńczych i wspierających dla osób starszych i dorosłych osób niesamodzielnych.

▪ edukacja i kompetencje

W szkołach dominuje przestarzały model kształcenia, który nie przystaje do wyzwań współczesności, przed którymi staje młode pokolenie. Wyzwaniem jest zapewnienie równomiernego wzrostu jakości usług edukacyjnych oraz poziomu kompetencji i kwalifikacji kadry oświatowej. Dobra edukacja to ustawiczny proces uczenia się, zdobywania wiedzy, umiejętności i kompetencji, a także kreowanie postaw, cech i zachowań niezbędnych w nowoczesnym i podmiotowym społeczeństwie. Edukacja nie tylko pozwala realizować aspiracje zawodowe i finansowe, lecz także jest podstawą spełnionego życia oraz fundamentu rozwoju społecznego i kulturowego. Należy zapewnić utrzymanie wysokiej jakości kształcenia w szkołach podstawowych i różnorodnej oferty usług opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym. Widoczna jest też dalsza potrzeba tworzenia, czy modernizacji istniejących miejsc edukacji, które będą sprzyjać uczeniu się. Dopuszają wymagają kolejne pracownie szkolne.

▪ mobilność

Mobilność ma ważne znaczenie przede wszystkim w sferze przepływów ludzkich, informacyjnych, kulturowych, wartości i wiedzy. Wyzwaniem przyszłości jest dalsze podnoszenie dostępności i jakości przyjaznych środowisku form komunikacji publicznej, a także zwiększenie dostępności i integracja różnych rodzajów transportu. W ostatnich latach rośnie popularność mobilności aktywnej, jednak wciąż brakuje pełnej infrastruktury i popularyzacji jej wykorzystania. Wyzwaniem jest poprawa i rozwój zintegrowanego systemu tras rowerowych.

5. Wizja rozwoju

Wizja rozwoju to oczekiwany obraz miasta w przyszłości. Dostosowana do specyfiki społecznej i gospodarczej miasta Kraśnik wizja ma na celu określenie charakterystycznych cech wyrażających unikatowość zasobów i potencjałów oraz warunków rozwoju Kraśnika.

Wizja tworzy ramy dla działań strategicznych i inspirowanie wszystkich uczestników procesu jej wdrażania do podejmowania działań zmierzających do realizacji celów strategicznych i wynikających z nich kierunków działań.

Wizja rozwoju Kraśnika jest przede wszystkim wypadkową wypracowanych podczas konsultacji społecznych celów i oczekiwań.

To mieszkańcy wyrazili swoje marzenia i nadzieje, w jakim mieście chcieliby mieszkać i jakie miasto chcieliby zostawić swoim dzieciom i wnukom.

Zebrane w ankietach, wywiadach i podczas spotkań konsultacyjnych wnioski, uwagi i postulaty pozwoliły stworzyć wizję rozwoju miasta.

WIZJA ROZWOJU

Kraśnik – to tętniące życiem miasto nowoczesnego przemysłu, stanowiące centrum obszaru funkcjonalnego, dumne ze swojej historii i tradycji, przyciągające nowych mieszkańców oraz zapewniające atrakcyjne warunki do funkcjonowania, oferujące wysoką jakość życia, zapewniające dobrą pracę i dające szanse wszystkim mieszkańcom.

Oferta edukacyjna kraśnickich szkół jest dostosowana do potrzeb nowoczesnego rynku pracy, co przekłada się na korzyści zarówno dla absolwentów, jak i pracodawców.

Kreatywność, otwartość i twórcze zaangażowanie mieszkańców oraz kapitał relacyjny, tworzą środowisko innowacyjne, stymulujące konkurencyjność miasta.

Mieszkańcy są zintegrowani ze sobą i włączają się w sprawy społecznie i poprawę jakości środowiska naturalnego – wiedząc, że ich głos ma znaczenie.

Samorząd i jego jednostki podejmują aktywny dialog z interesariuszami miasta, realizując wspólnie zaplanowane cele rozwojowe.

Miasto jest dobrze skomunikowane, a mieszkańcy i użytkownicy miasta mogą bezpiecznie poruszać się komunikacją publiczną, rowerem oraz pieszo.

Kraśniczanie w każdym wieku mogą bez przeszkód dotrzeć do funkcjonalnej, uporządkowanej i efektywnie zagospodarowanej przestrzeni publicznej oraz skorzystać z bogatej oferty kulturalnej i innych form spędzania wolnego czasu.

6. Cele strategiczne i operacyjne

Działania rozwojowe planowane w Mieście Kraśnik w perspektywie do 2030 roku wynikają przede wszystkim z uwarunkowań i trendów rozwojowych, ale także z ambicji i oczekiwań mieszkańców.

Wskazują najważniejsze cele życia społecznego i gospodarczego Kraśnika, w ścisłym powiązaniu z rozwojem przestrzeni w mieście i ochroną środowiska przyrodniczego.

Cele i kierunki działań zostały określone na podstawie **wyników diagnozy stanu**, przeprowadzonych **badania ankietowych**, a także na podstawie **wniosków z warsztatów strategicznych** z udziałem mieszkańców miasta oraz reprezentantów życia społeczno-gospodarczego, w tym jednostek organizacyjnych miasta, samorządowych instytucji kultury, miejskich spółek komunalnych i władz miasta.

Wszystkie cele są **zasadne i realne do wdrożenia** oraz **adekwatne w stosunku do wszystkich zidentyfikowanych problemów i potencjałów**.

Cele strategiczne mają wymiar długofalowy i wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji rozwoju miasta. **Cele operacyjne** dotyczą średniego horyzontu czasowego i określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych.

Realizacja **celów strategicznych** poprzez wdrażanie celów operacyjnych, kierunków działań i przedsięwzięć będzie odbywała się we współpracy z **kluczowymi partnerami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi**.

Kraśnik stanowi przestrzeń przepływów i inspiracji – jako szansa i wyzwanie dla zarządzających i użytkowników.

Aby móc w pełni wykorzystać potencjały rozwojowe Kraśnika, konieczna jest: **otwartość, ustawiczna współpraca i dialog z mieszkańcami oraz partnerami społeczno-gospodarczymi, wysoka jakość kształcenia i rozwój kluczowych kompetencji, dbałość o środowisko, konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, a także zorganizowane, zharmonizowane i zrównoważone systemy oraz przestrzenie charakteryzujące się bliskością, kompaktowością i mobilnością**. W wymiarze zarówno przejawów aktywności zabezpieczających realizację bieżących, cyklicznie powtarzalnych zadań, ale również w formie **przedsięwzięć prorozwojowych**.

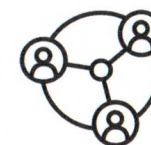
Otwarty Kraśnik

Zielony Kraśnik

Innowacyjny Kraśnik

Funkcjonalny Kraśnik

To wokół powyższych celów skupiają się najważniejsze działania podejmowane w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i środowiskowym.

Ich adresatami są wszyscy użytkownicy i mieszkańcy Kraśnika, w tym osoby i grupy osób ze szczególnymi potrzebami.

Zgodnie z ideą otwartości i współpracy odbiorcami rezultatów planowanych działań strategicznych są wszyscy, dla których Kraśnik jest ważnym miejscem do życia, nauki, pracy i spędzania czasu wolnego.

CEL STRATEGICZNY I. Otwarty Kraśnik

CELE OPERACYJNE:

- I.1. Włączanie społeczne i wyrównywanie szans.
- I.2. Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom demograficznym (zwiększanie dostępności szkół, przedszkoli, żłobków oraz innych form edukacji i opieki dla dzieci i dorosłych z różnymi potrzebami).
- I.3. Kształcenie przez całe życie w zgodzie z talentami i rynkiem pracy.
- I.4. Budowanie wspólnot oraz partnerstw lokalnych i ponadlokalnych.
- I.5. Tworzenie warunków do aktywnego i zdrowego trybu życia.
- I.6. Zwiększanie uczestnictwa w kulturze i ochrona dziedzictwa naturalnego.

CEL STRATEGICZNY III. Innowacyjny Kraśnik

CELE OPERACYJNE:

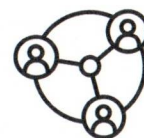
- III.1. Rozwój innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki.
- III.2. Budowa nowoczesnej i modernizacja istniejącej infrastruktury.
- III.3. Poprawa efektywności energetycznej.
- III.4. Zintegrowane zarządzanie miastem.
- III.5. Cyfryzacja usług publicznych i wdrażanie idei smart city.
- III.6. Wzmocnienie roli turystyki i przemysłu czasu wolnego.

CEL STRATEGICZNY II. Zielony Kraśnik

CELE OPERACYJNE:

- II.1. Dążenie do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego.
- II.2. Ograniczanie zanieczyszczeń i wdrażanie zasad gospodarki obiegu zamkniętego.
- II.3. Ochrona zasobów środowiska (czyste powietrze, woda i gleba).
- II.4. Zazielenienie miasta i ochrona bioróżnorodności.
- II.5. Łagodzenie zmian klimatu.
- II.6. Rozwijanie i kształtowanie świadomości ekologicznej.

CEL Strategiczny IV. Funkcjonalny Kraśnik

CELE OPERACYJNE:

- IV.1. Nowoczesny transport miejski i zrównoważona mobilność.
- IV.2. Wdrażanie koncepcji bliskości i kompaktowości.
- IV.3. Rozwój systemu drogowego i tras pieszo-rowerowych.
- IV.4. Tworzenie wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych.
- IV.5. Likwidacja barier architektonicznych.
- IV.6. Poprawa bezpieczeństwa na drogach i w przestrzeni publicznej.

7. Kierunki działań i przedsięwzięcia strategiczne

Cele i kierunki działań określone w Strategii odpowiadają na potrzeby rozwojowe Kraśnika i wskazują sposoby:

- rozwiązywania najważniejszych problemów,
- zmniejszania barier rozwojowych,
- wzmacniania potencjałów lokalnych,
- wykorzystywania zasobów własnych i szans pojawiających się w otoczeniu, łączenia działań (projektów, programów) z różnych dziedzin i zaplanowanych sektorowych dokumentach strategicznych, programowych i planistycznych miasta (w szczególności w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika do 2030 roku” i „Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Kraśnik na lata 2023-2030.).

Kierunki działań oznaczają kierunki koncentracji wspólnych wysiłków (aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej) planowanych przez miasto oraz partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych.

Matryca prezentująca ujęte hasłowo kierunki działań związane z celami strategicznymi.

Cel. I. Otwarty Kraśnik

- I.1. Usługi społeczne i wyrównywanie szans.
- I.2. Zmiany demograficzne.
- I.3. Kształcenie przez całe życie.
- I.4. Wspólnoty i partnerstwa.
- I.5. Aktywny i zdrowy tryb życia.
- I.6. Kultura i dziedzictwo naturalne.

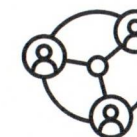
Cel. II. Zielony Kraśnik

- II.1. Bezpieczeństwo energetyczne.
- II.2. Ograniczanie zanieczyszczeń.
- II.3. Ochrona zasobów środowiska.
- II.4. Zazielenienie i bioróżnorodność.
- II.5. Łagodzenie zmian klimatu.
- II.6. Świadomość ekologiczna.

Cel. III. Innowacyjny Kraśnik

- III.1. Konkurencyjna gospodarka.
- III.2. Nowoczesna i odnowiona infrastruktura.
- III.3. Efektywność energetyczna.
- III.4. Zintegrowany plan zarządzania miastem.
- III.5. Cyfryzacja usług.
- III.6. Turystyka i czas wolny.

Cel. IV. Funkcjonalny Kraśnik

- IV.1. Zrównoważona mobilność.
- IV.2. Bliskość i kompaktowość.
- IV.3. System drogowy.
- IV.4. Przestrzeń publiczna.
- IV.5. Likwidacja barier.
- IV.6. Poprawa bezpieczeństwa.

Cele strategiczne i przypisane do nich szczegółowe kierunki działań planowane na rzecz rozwoju Kraśnika w perspektywie do 2030 roku.

CEL I. Otwarty Kraśnik

To miasto budujące kapitał społeczny, intelektualny i kulturowy, sprzyjające rozwojowi kompetencji, talentów i pasji, dbające o aktywność mieszkańców oraz rozwijające dostępne mieszkalnictwo. Miasto aktywizujące i włączające mieszkańców do udziału w życiu społecznym. Miasto rozwijające i wspierające partnerstwa sąsiedzkie i integrujące lokalne wspólnoty. Miasto dążące do stworzenia otwartego, opartego na społecznej odpowiedzialności i harmonijnego dobrostanu.

I.1.

Świadczenie usług społecznych i wyrównywanie szans rozwoju wszystkim mieszkańcom wymagających wsparcia oraz tworzenie warunków do długiego i samodzielnego życia.

I.2.

Zapobieganie depopulacji miasta przez działania nakierowane na stworzenie atrakcyjnych warunków zamieszkania, pracy i dostępności do odpowiedniej jakości usług wychowawczych, edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych.

I.3.

Rozwój systemu edukacji na każdym etapie życia, z naciskiem na kluczowe kompetencje przyszłości, cyfryzację i inwestycje.

I.4.

Budowanie oraz rozwój trwałych partnerstw i wspólnot lokalnych, integracja oraz odpowiedzialne uczestnictwo w życiu społecznym, wspieranie aktywności obywatelskiej oraz włączanie mieszkańców.

I.5.

Tworzenie warunków do prowadzenia zdrowego i aktywnego stylu życia, rozwój sportu oraz wzrost kompetencji zdrowotnych mieszkańców.

I.6.

Zwiększanie uczestnictwa w kulturze, wspieranie twórczości artystycznej, rozwój kultury jako systemu spajającego miasto i budującego tożsamość, upowszechnienie i ochrona dziedzictwa naturalnego.

CEL II. Zielony Kraśnik

To miasto chroniące wszystkie komponenty środowiska, a zwłaszcza najbardziej wrażliwe, tj.: woda, powietrze, rośliny i zwierzęta. Miasto przeciwdziałające zmianom klimatu i adoptujące się do ich skutków. To także miasto wdrażające zasady gospodarki obiegu zamkniętego.

II.1.

Ograniczenie emisji zanieczyszczeń, zmniejszenie zużycia energii pierwotnej, zwiększenie udziału OZE, odchodzenie od wykorzystania paliw kopalnych.

II.2.

Łagodzenie negatywnego wpływu na środowisko i ograniczanie emisji gazów cieplarnianych oraz zanieczyszczeń i hałasu.

II.3.

Ochrona walorów i zasobów przyrodniczych, zwłaszcza wody, powietrza i zieleni.

II.4.

Zwiększanie bioróżnorodności, zadrzewianie i zazielenianie.

II.5.

Adaptacja do zmian klimatu oraz zabezpieczanie przed ich negatywnymi skutkami, zwłaszcza powodzią i suszami.

II.6.

Podnoszenie świadomości ekologicznej i promowanie postaw proekologicznych.

CEL III. Innowacyjny Kraśnik

To miasto oparte na nowoczesnej, odpowiedzialnej i atrakcyjnej gospodarce, wspierające rozwój innowacyjności, przedsiębiorczości, kreatywne i promujące kompetencje przyszłości, tworzące atrakcyjne warunki pracy i prowadzenia konkurencyjnej działalności gospodarczej. Miasto inteligentnie zarządzane, wdrażające rozwiązania cyfrowe, stawiające na efektywność energetyczną, troszczące się o bezpieczeństwo energetyczne, przynoszące korzyści mieszkańcom i przedsiębiorcom. To także miasto zapewniające zrównoważony rozwój przestrzenny, z dostępnymi i przyjaznymi przestrzeniami publicznymi oraz bogatą ofertą kulturalną i rekreacyjno-turystyczną, dbające o poszanowanie dziedzictwa naturalnego.

III.1.

Wzmacnianie zdywersyfikowanej, inteligentnej i konkurencyjnej gospodarki, odpowiedzialnej społecznie i środowiskowo, w tym niskoemisyjnej produkcji, opartej na zaawansowanych usługach oraz prowadzeniu badań i rozwoju.

III.2.

Budowa nowoczesnej infrastruktury i modernizacja istniejącej oraz tworzenie, podnoszenie jakości i dostępności terenów inwestycyjnych.

III.3.

Zapewnienie efektywności energetycznej budynków i instalacji, podnoszenie stopnia wykorzystania OZE oraz bezpieczeństwa energetycznego.

III.4.

Dążenie do najlepszego wykorzystania i ochrony zasobów ludzkich, przyrodniczych, kulturowych i gospodarczych, kształtowanie zintegrowanej przestrzeni miasta i dobrej jakości przestrzeni publicznych, integracja wszystkich użytkowników miasta.

III.5.

Wspieranie transformacji cyfrowej oraz cyfryzacja usług publicznych.

III.6.

Wzmacnianie potencjału turystycznego i rozbudowa infrastruktury czasu wolnego.

CEL IV. Funkcjonalny Kraśnik

To miasto zrównoważonego, bezpiecznego i sprawliwego systemu mobilności i komunikacji. Dążące do tworzenia przestrzeni dostępnych dla wszystkich, w tym dla osób i grup ze szczególnymi potrzebami. To miasto przyjaznych przestrzeni, bez barier, dobrze skomunikowane z komplementarnym systemem transportu publicznego zintegrowanego z ruchem pieszym i rowerowym, zapewniające usługi transportu zbiorowego przystosowane do możliwości osób ze szczególnymi potrzebami. Miasto bezpieczne i krótkich odległości, z dogodnym dostępem do szerokiej oferty usług.

IV.1.

Poprawa warunków codziennej mobilności przez priorytetyzację i rozwój zrównoważonych i zintegrowanych systemów komunikacji pieszej, rowerowej oraz publicznej.

IV.2.

Wdrażanie koncepcji rozwoju do wewnątrz oraz kompaktowego miasta krótkich odległości.

IV.3.

Poprawa jakości sieci drogowej oraz uzupełnianie brakujących odcinków sieci drogowej, zwłaszcza na obszarach rozwijających się.

IV.4.

Tworzenie estetycznych, atrakcyjnych, wielofunkcyjnych i dostępnych przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom, miejsc spotkań i wypoczynku oraz rewitalizacja.

IV.5.

Likwidacja barier w budynkach, obiektach i w przestrzeni miasta.

IV.6.

Poprawa bezpieczeństwa, zwłaszcza komunikacyjnego.

Przedsięwzięcia strategiczne

Cel strategiczny I. Otwarty Kraśnik

USŁUGI OPIEKUŃCZE I ASYSTENCKIE W MIEŚCIE KRAŚNIK

Przedsięwzięcie składa się z wiązki projektów i programów związanych z usługami opiekuńczymi oraz sąsiedzkimi dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, realizowane w miejscu zamieszkania, a także usługami asystenckimi dla osób z niepełnosprawnościami (zapewnienie indywidualnego transportu, pomoc w zakupach, wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, opaski życia itp.).

W ramach tego typu działań planowana jest m.in. realizacja przez Miasto Kraśnik projektu wpisanego do Strategii ZIT MOF pn. „Bądźmy bliżej – usługi społeczne dla mieszkańców MOF Kraśnika”. Celem projektu jest zwiększenie dostępności do dobrej jakości usług społecznych, w szczególności opiekuńczych dla min. 800 osób dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Zakres usług obejmuje: usługi opiekuńcze, usługi asystenckie, sąsiedzkie usługi opiekuńcze, usługi wspierające usługi opiekuńcze i asystenckie, indywidualne poradnictwo specjalistyczne, zajęcia grupowe z wykorzystaniem technik terapeutycznych (np. dogoterapia, hipoterapia, zajęcia sensoryczne, zajęcia z wykorzystaniem metody M. Sherborne) itp.

ROZWÓJ E-USŁUG W MIEŚCIE KRAŚNIK

Przedsięwzięcie zakłada m.in. wdrożenie rozwiązań cyfrowych przynoszących korzyści mieszkańcom, przedsiębiorcom oraz JST z terenu MOF Kraśnika, w ramach projektu zaplanowanego w Strategii ZIT MOF Kraśnika pn. „Realizacja strategii ZIT MOF Kraśnika poprzez rozwój e-usług”, dzięki uruchomieniu dedykowanego ogólnodostępnego portalu internetowego (zapewniającego prostą i bezpieczną obsługę wszelkich spraw urzędowych oraz wymianę korespondencji elektronicznej), powiązanego z Kartą Mieszkańca i dedykowaną aplikacją mobilną na tablety i smartfony.

KRAŚNICKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI

Wieloletni miejski program kształcenia kompetencji przyszłości składa się z wiązki projektów związanych z kontynuacją zajęć z kodowania i robotyki, przedsiębiorczości, edukacji przez szachy, tworzenia stref/kącików konstrukcyjnych, przyrodniczych i artystycznych; rozwój umiejętności językowych, poprzez wprowadzenie nauki drugiego języka obcego od klasy IV, wspieranie uczestnictwa miejskich placówek w programach współpracy i wymian międzynarodowych oraz realizacja przedsięwzięcia składającego się z pięciu projektów pn. „Inwestycja w przyszłość” (Projekt 1. Wyluzujmy! Szkolne kąciki relaksu; Projekt 2: Zielone kąciki relaksu. Rewitalizacja terenów zielonych przy placówkach oświatowych; Projekt 3: Uwolnij stres – sztuka relaksu i radzenia sobie z emocjami; Projekt 4: Deszczowe miasto – warsztaty tworzenia ogrodów deszczowych; Projekt 5: Poprawa bezpieczeństwa dzieci w placówkach oświatowych), zaplanowanych do realizacji na bazie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Kraśnik na lata 2023-2030.

NOWOCZESNEA OFERTA KULTURALNA KRAŚNIKA

Przedsięwzięcie składa się z wiązki projektów zaplanowanych do realizacji w Gminnym Programie Realizacji Miasta Kraśnik na lata 2023-2030, tj.: „Rozbudowa i modernizacja amfiteatru”, „Przywrócenie i poszerzenie rekreacyjno-kulturalnej funkcji terenów wokół Centrum Kultury i Promocji w Kraśniku”, „Miasto dwóch kultur – artystycznie o historii Starej Dzielnicy Kraśnika”, „Instalacja kultura uliczna – udostępnienie przestrzeni dla artystów sztuki ulicznej wielu technik”, „Pułk Ułanów w historii i teraźniejszości miasta – obchody święta pułku i Dni Kraśnika”, „Animacje Kulturalne”.

Cel strategiczny II. Zielony Kraśnik

KRAŚNICKI KLASTR ENERGII

Przedsięwzięcie dotyczy rozwoju Kraśnickiego Klastra Energii w oparciu o „Strategię Rozwoju Klastra Energii Kraśniki Klaster Energii”. Głównym celem jest zapewnienie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego społeczności poprzez montaż w minimum 1000 gospodarstwach domowych mieszkańców Kraśnika instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła i magazynów energii oraz wsparcie wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych w pozyskaniu dofinansowania do fotowoltaiki, pomp ciepła i innych OZE w budynkach wielorodzinnych. Inne działania związane z rozwojem Klastra Energii – to budowa samorządowej farmy fotowoltaicznej 2-3 MW na potrzeby produkcji energii elektrycznej do oświetlenia ulic i budynków użyteczności publicznej zieloną energią oraz montaż instalacji OZE, pomp ciepła i magazynów energii we wszystkich budynkach użyteczności publicznej (szkoły, przedszkola, CKiP, MOSIR, MOPS, biblioteki itp.).

ZIELONA I BŁĘKITNA INFRASTRUKTURA W MIEŚCIE KRAŚNIK

Przedsięwzięcie składa się z wiązki projektów wpisanych do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Kraśnik (GPR) na lata 2023-2030 pn. „Rewitalizacja wzgórza zamkowego w Kraśniku”, „Rewitalizacja korony Zalewu”, „Retencja i ponowne wykorzystanie wody deszczowej”, „Zielone kącki relaksu. Rewitalizacja terenów zielonych przy placówkach oświatowych”, „Deszczowe miasto – warsztaty tworzenia ogrodów deszczowych”, „Śpiewający ogród MBP”.

Dodatkowo przedsięwzięcie dotyczy tworzenia parków kieszonkowych i ogrodów deszczowych w każdej dzielnicy i przy każdym osiedlu (projekty wpisane do GPR pn. „Parki kieszonkowe” i „Kraśnik łapie wodę – ogrody deszczowe”).

W ramach przedsięwzięcia planuje się zasadzenie 1000 drzew w każdej dzielnicy na podstawie mapy nasadzeń drzew przygotowanej razem z mieszkańcami Kraśnika w ramach konsultacji społecznych.

Działaniami wspierającymi powyższe przedsięwzięcia będzie wprowadzenie ZIELONEGO BUDŻETU OBYWATELSKIEGO finansującego projekty dobre dla środowiska naturalnego (zazielenienie przestrzeni publicznej, systemowa rewitalizacja zieleni skwerów i parków, tworzenie łąk kwietnych, tworzenie zbiorników małej retencji na terenach skwerów i parków miejskich) czy bytowania zwierząt (projekty związane z programami dotyczącymi zwierząt, tj. sterylizacja, zajęcia edukacyjne o właściwej opiece oraz żywieniu) oraz kontynuacja realizacji PROGRAMÓW ZWIĄZANYCH Z CZYSTYM POWIETRZEM na wymianę starego pieca i ocieplenie domów.

Cel strategiczny III. Innowacyjny Kraśnik

KRAŚNICKI PARK PRZEMYSŁOWY

Przedsięwzięcie dotyczy utworzenia i rozwoju KRAŚNICKIEGO PARKU PRZEMYSŁOWEGO na powierzchni ok. 30 ha, zlokalizowanego pomiędzy Głównym Punktem Zasilania Miasta, przy ul. Energetycznej a Fabryką Łożysk Toczących, w oparciu o koncepcję opracowaną we współpracy z Agencją Rozwoju Przemysłu. Lokalizacja, zakres przedsięwzięcia i ostateczna decyzja budowy będzie uzależniona od wyników prac planistycznych i towarzyszącym im konsultacjom społecznym z mieszkańcami oraz uzgodnień z Ministerstwem Klimatu i Środowiska oraz Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Lublinie.

Koncepcja utworzenia Kraśnickiego Parku Przemysłowego zakłada kompleksowe podejście do wspierania rozwoju gospodarczego miasta Kraśnik i regionu. Nie jest to przedsięwzięcie mające na celu jedynie pozyskanie terenów inwestycyjnych, a koncentruje się na szerokim wsparciu rozwoju kultury przedsiębiorczości miasta, Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika i regionu oraz wykorzystaniu potencjału gospodarczego Kraśnika i województwa lubelskiego.

Kompleksowość projektu, jakim jest utworzenie Kraśnickiego Parku Przemysłowego jest jego olbrzymią zaletą. Realizacja jego założeń pozwoli bowiem stymulować gospodarkę miasta na każdej płaszczyźnie, począwszy od wsparcia w postaci staży, szkoleń, doradztwa, poprzez udostępnienie odpowiedniej infrastruktury i ulg podatkowych, aż po funkcjonowanie w prężnie rozwijającym się środowisku przedsiębiorczości.

Korzyści płynące dla miasta i Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego z działań zmierzających do utworzenia parku przemysłowego to m.in.:

- wzrost konkurencyjności miasta Kraśnik i regionu,
- stymulacja rozwoju lokalnego i regionalnego oraz poprawa atrakcyjności inwestycyjnej,
- lepsze wykorzystanie potencjału naukowo-badawczego regionu,
- lokalne ożywienie gospodarcze ,

- zwiększenie wpływów podatkowych,
- rozwój sektora przemysłu wysokich technologii,
- wzrost potencjału społeczno-gospodarczego miasta i regionu,
- współpraca lokalnego środowiska gospodarczego z samorządem,
- aktywizacja lokalnej społeczności oraz tworzenie nowych miejsc pracy,
- ograniczenie niekorzystnej migracji osób młodych z Kraśnika do innych ośrodków miejskich .

CENTRUM NAUKI I ROBOTYKI (CNIr)

Założeniem funkcjonowania CNIr jest wspieranie rozwoju kompetencji technicznych poprzez wsparcie merytoryczne w dziedzinach takich jak: IT, IoT (Internet of Things), e-przedsiębiorczość, robotyka, technologie ekologiczne, kompetencje cyfrowe, mechatronika, programowanie, tworzenie i obróbka obrazów, AI, machine learning, czy 5G. Zadania CNIr to m.in. prowadzenie szkoleń i warsztatów kompetencyjnych, organizowanie cyklicznych wydarzeń (turnieje kompetencyjne, hackathony, konferencje technologiczne), promowanie postaw przedsiębiorczych oraz kompetencji cyfrowych i inżynierskich, wspieranie lokalnych przedsiębiorców w przygotowaniu do transformacji cyfrowej, przygotowanie młodzieży do potrzeb gospodarki 4.0.

Właściwe CNIr – to obiekt o pow. ok. 1400 m² wraz z zagospodarowaniem terenu oraz wyposażeniem, posiadający funkcję dydaktyczną, naukową, badawczo-rozwojową, społeczno-kulturalną i rekreacyjną.

Cel strategiczny VI. Funkcjonalny Kraśnik

CENTRUM KOMUNIKACYJNE MOF KRAŚNIKA

Celem przedsięwzięcia jest budowa i rozbudowa infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego poprzez stworzenie dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika CENTRUM KOMUNIKACYJNEGO MOF KRAŚNIKA, przy ul. Mickiewicza – nowoczesnego i ekologicznego dworca z parkingiem Park&Ride, miejscami ładowania samochodów elektrycznych, elektronicznym systemem do parkowania oraz zakup autobusów elektrycznych. Przedsięwzięcie wpisuje się w ideę poprawy jakości środowiska opartą na zwiększeniu dostępności komunikacyjnej ośrodków miejskich wraz z otoczeniem w oparciu o zrównoważoną multimodalną mobilność miejską. Obiekt będzie wykorzystywał wszelkie technologie przyjazne środowisku naturalnemu. Przedsięwzięcie zostało ujęte w „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika”.

REGIONALNE CENTRUM TURYSTYKI I WYPOCZYNKU NAD ZALEWEM KRAŚNICKIM ORAZ MOSIR

Przedsięwzięcie polega na utworzeniu REGIONALNEGO CENTRUM TURYSTYKI I WYPOCZYNKU NAD ZALEWAM KRAŚNICKIM ORAZ MOSIR i jest kluczowym przedsięwzięciem wpisanym do „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika do 2030 roku” i Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Kraśnik na lata 2023-2030. Najważniejsze zadania inwestycyjne związane z tym przedsięwzięciem to: budowa mariny (miejsce do cumowania i wodowania sprzętów wodnych, wypożyczalnia sprzętu wodnego), utworzenie punktu widokowego, stworzenie deptaka przez plażę), budowa nowego molo spacerowego, budowa molo – pomostów dla wędkarzy, budowa przystani dla sprzętu wodnego, modernizacja z rozbudową boisk plażowych, budowa parku linowego, budowa siedzisk w skarpie, budowa terenowego placu zabaw, rozbudowa placu zabaw (ścianka wspinaczkowa, trampoliny, huśtawki,

zjeżdżalnie, tory przeszkód), montaż wodnego placu zabaw, modernizacja terenu kempingu (remont domków letniskowych, montaż hamaków, leżaków, ławek huśtawek), rozbudowa siłowni plenerowej, budowa tężni solankowej.

SYSTEM TRAS ROWEROWYCH I BIEGOWYCH

Przedsięwzięcie polega na rozbudowie sieci bezpiecznych, asfaltowych TRAS ROWEROWYCH I BIEGOWYCH obejmujących całe miasto oraz łączących się z trasami na terenie powiatu kraśnickiego i województwa lubelskiego, m.in. w ramach projektu „Rowerowe Roztocze. Drogi pieszo-rowerowe w obszarach miejskich”. Liderem projektu jest Roztoczański Związek Powiatowo-Gminny, a jednym z partnerów projektu jest Miasto Kraśnik. W ramach projektu przewiduje się: budowę 8,26 km dróg pieszo-rowerowych na terenie miasta Kraśnik (w ciągach ul. Urzędowskiej – 4,55 km, ul. Kolejowej – 2,46 km, ul. Nadstawnej – 0,50 km, ul. Św. Faustyny – 0,43 km i ul. Lubelskiej 0,32 km), stacji ładowania pojazdów elektryczny, w tym rowerów i skuterów, parkingów dla rowerów i punktów obsługi rowerzystów wyposażonych w ławki i stojaki dla rowerów, tablice informacyjne, monitoringu technicznego i elementów poprawiających bezpieczeństwo użytkowników, w tym oświetlenie miejsc szczególnie niebezpiecznych.

8. **Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia**

Odzwierciedleniem najważniejszych kierunków działań, w tym w wymiarze przestrzennym, na których będzie się skupiał rozwój miasta do 2030 r., są przypisane do poszczególnych celów strategicznych oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia.

Rezultaty to efekty planowanych działań i oczekiwane zmiany w kontekście podejmowanych interwencji. Wskazują one zarówno aspiracje mieszkańców, jak i dążenia do podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności Kraśnika. Aby rezultaty były jasno określone i weryfikowalne, do każdego z celów strategicznych przyporządkowano wybrane wskaźniki określające mierzalne efekty realizacji Strategii.

Cel strategiczny I. Otwarty Kraśnik

Oczekiwany rezultat realizacji celu

Poprawa niekorzystnych trendów demograficznych.

Wzrost aktywności obywatelskiej mieszkańców.

Poprawa dostępności do usług opiekuńczych.

Poprawa bazy edukacyjnej do kształcenia kompetencji kluczowych.

Poprawa stanu zdrowia mieszkańców.

Wzrost aktywności samorządu do tworzenia trwałych partnerstw.

Wskaźnik rezultatu w 2030 r.

- Zmniejszenie tempa spadku liczby mieszkańców z 1,44% rocznie do poniżej 1%.
- Zwiększenie przyrostu naturalnego z -6,4/1000 mieszkańców na -1,5/1000 mieszkańców.
- Zmniejszenie salda migracji z -8,1/1000 mieszkańców na -3,5/1000 mieszkańców.
- Zmniejszenie wskaźnika obciążenia demograficznego z 79 osób na 68 osób
- Zwiększenie liczby uczniów w miejskich szkołach podstawowych z 2165 do 2300.
- Wzrost frekwencji w głosowaniu na projekty do Budżetu Obywatelskiego z 7,92% do 15%.
- Zwiększenie liczby projektów składanych w roku do Budżetu Obywatelskiego z 21 do 30.
- Wzrost ilości NGO (z 94 organizacji społecznych, stowarzyszeń do 120 i z 18 fundacji do 25).
- Zwiększenie liczby osób korzystających rocznie z usług opiekuńczych ze 190 do 400.
- Zwiększenie liczby sal edukacyjnych z 8 do 15.
- Wzrost odsetka mieszkańców pozytywnie oceniających swój stan zdrowia z poziomu 62% do 72%.
- Zwiększenie liczby celowych partnerstw lokalnych z 4 do 6.

Cel strategiczny II. Zielony Kraśnik

Oczekiwany rezultat realizacji celu

Poprawa jakości powietrza.

Wzrost aktywności gospodarstw korzystających z programów na wymianę starego pieca i ocieplenie domu.

Wzrost mocy zainstalowanej pochodzącej z OZE w ramach projektów miejskich.

Wzrost bioróżnorodności.

Wzrost retencji miejskiej.

Wskaźnik rezultatu w 2030 r.

- Zmniejszenie stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu z 3,8 ng/m³ do 1,8 ng/m³ (norma 1 ng/m³).
- Zwiększenie ilości domów mieszkalnych ocieplonych i zaopatrzonych w nowoczesne źródło ogrzewania z 276 gospodarstw do 500 gospodarstw.
- Zwiększenie mocy instalacji OZE na budynkach użyteczności publicznych i mieszkańców w ramach projektów miejskich z 1,09 MW do 3 MW.
- Zasadzenie 5,6 tys. drzew (wzrost ilości sadzonych drzew rocznie z 400 szt. do 800 szt.).
- Wzrost powierzchni terenów zielonych (zieleńców i skwerów miejskich z 19,4 ha do 23 ha; zieleni ulicznej z 18,2 do 21 ha; zieleni osiedlowej z 12,4 ha do 13,50 ha; parków i ciągów spacerowo wypoczynkowych z 5,20 ha do 6,50 ha).
- Zwiększenie powierzchni parków kieszonkowych i ogrodów deszczowych z 0 do 1 ha.

Cel strategiczny III. Innowacyjny Kraśnik

Oczekiwany rezultat realizacji celu

Wzrost liczby miejsc pracy w nowoczesnej gospodarce.

Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej miasta.

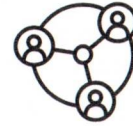
Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej.

Wzrost cyfryzacji usług publicznych

Poprawa dostępności do podstawowej infrastruktury technicznej drogowej i pieszo-rowerowej.

Wskaźnik rezultatu w 2030 r.

- Powstanie 2,5 tys. nowych miejsc pracy w sektorach nowoczesnych usług i produkcji.
- Wzrost powierzchni nieruchomości zajętej na prowadzenie działalności gospodarczej w Strefie Inwestycji Kraśnik z 15 tys. m² do 50 tys. m².
- Wzrost ilości firm funkcjonujących w Strefie Inwestycji Kraśnik z 4 do 12.
- Wzrost powierzchni nowych kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych dla dużych inwestorów z 0 do 50 ha.
- Zwiększenie liczby budynków poddanych kompleksowej i głębokiej termomodernizacji o 4 budynki.
- Wzrost liczby usług realizowanych przez Urząd Miasta Kraśnik i jednostki budżetowe miasta dostępnych w formie cyfrowej z poziomu 20% do 85%.
- Zwiększenie długości nowo wybudowanych lub zmodernizowanych dróg asfaltowych o 10 km.
- Zwiększenie długości tras pieszo-rowerowych z 16 km do 25 km.

Cel strategiczny IV. Funkcjonalny Kraśnik

Oczekiwany rezultat realizacji celu

Wzrost dostępności do wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych.

Likwidacja barier architektonicznych w budynkach i obiektach miejskich.

Poprawa warunków codziennej mobilności.

Wskaźnik rezultatu w 2030 r.

Wzrost przestrzeni publicznych, które zostaną przebudowane, wyremontowane lub odnowione o 10.

Zwiększenie liczby budynków publicznych, w których brak jest barier architektonicznych o 10.

Powstanie „Centrum Komunikacyjnego” przy ul. Mickiewicza – nowoczesnego i ekologicznego dworca.

Rozbudowa sieci dróg pieszo-rowerowych o 10 km.

Instalacja 5 stacji ładowania pojazdów elektrycznych.

Powstanie 3 parkingów dla rowerów i punktów obsługi rowerzystów.

9 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – główne cele, kierunki i działania

Politykę rozwoju przestrzennego miasta Kraśnik wyznaczono na podstawie istniejących uwarunkowań, dokumentów planistycznych, strategicznych, programowych, a także wniosków z „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Kraśnika z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych”, ankiety dotyczącej priorytetów rozwojowych miasta, wywiadów indywidualnych oraz postulatów dotyczących strategicznych kierunków rozwoju miasta.

Zgodnie z tą polityką Kraśnik będzie się rozwijał w kierunku ponad 50 tys. centrum społecznego, gospodarczego i kulturowego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika – policentrycznego i rozwijającego się do wewnątrz.

Miasto będzie starało się zapewnić mieszkańcom wysokiej jakości przestrzenie publiczne, mieszkaniowe, usługowe i produkcyjne oraz dostęp do terenów zieleni i rekreacji, stawiając przy tym na zrównoważoną mobilność.

Kraśnik jest gotowy na sprostanie obecnym i przyszłym wyzwaniom rozwojowym i klimatycznym, będzie chronić walory przyrodnicze i kulturowe stanowiące o jego tożsamości oraz zapewni wysoką jakość życia swoim mieszkańcom.

Takie podejście jest zgodne i spójne z polityką przestrzenną zawartą w innych dokumentach miejskich oraz spełnia założenia „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030”.

W przedmiotowym rozdziale przedstawiono główne cele i kierunki rozwoju przestrzennego Kraśnika oraz zaprezentowano je w strukturze miasta, a także wskazano działania, których realizacja przełoży się na osiągnięcie celów strategicznych. Pełne opracowanie docelowego „Modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Miasta Kraśnik” znajduje się w załączniku nr 1 do Strategii.

Powiązanie celów strategicznych rozwoju miasta z celami rozwoju przestrzennego

	Cele Strategiczne	Cele rozwoju przestrzennego	Kierunki rozwoju przestrzennego				
	Otwarty Kraśnik	Rozwój społeczny, zapobieganie niekorzystnym zmianom demograficznym, budowanie wspólnot i partnerstw oraz ochrona dziedzictwa kulturowego.	Przeciwdziałanie odpływowi mieszkańców do gmin ościennych (suburbanizacji) poprzez podniesienie jakości i atrakcyjności zamieszkiwania w Kraśniku m.in. dzięki rozbudowie infrastruktury rekreacyjnej.	Ochrona walorów kulturowych i krajobrazowych jako przejawów tożsamości miasta.	Rozwój przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych.		
	Zielony Kraśnik	Wzmocnienie systemu przyrodniczego miasta oraz ochrona zasobów przyrody, w tym adaptacja do zmian klimatu.	Ochrona zasobów środowiska, siedlisk i bioróżnorodności.	Ochrona i utrzymanie walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu.	Podnoszenie standardów życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępu do terenów zieleni.	Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego miasta.	Podnoszenie bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury technicznej oraz przeciwpowodziowej.
	Innowacyjny Kraśnik	Rozwój gospodarczy.	Rozwój funkcji metropolitalnych przez wyznaczenie terenów dla rozwoju gospodarki, w tym przemysłów wysokich technologii, zaawansowanej produkcji oraz usług, m.in. otoczenia biznesu, turystyki, sportu, kultury i nauki.				
	Funkcjonalny Kraśnik	Równoważenie struktur przestrzennych oraz kształtowanie zrównoważonej mobilności.	Kontynuacja rozwoju miasta do wewnątrz przez wypełnienie ukształtowanych struktur urbanistycznych i wykreowanie tzw. miasta krótkich odległości.	Podnoszenie standardów życia mieszkańców poprzez poprawę jakości, atrakcyjności i dostępności przestrzeni publicznych oraz tworzenie przestrzeni lokalnych.	Rozwój ośrodków usługowych niższej rangi podkreślających i dopełniających policentryczną strukturę miasta.	Zrównoważony rozwój mobilności, w tym rozwój transportu zbiorowego, tras rowerowych, a także realizacja brakujących elementów układu drogowego miasta.	

Realizacja wyznaczonych kierunków rozwoju przestrzennego miasta Kraśnik przez kluczowe działania:

1. Otwarty Kraśnik

Rozwój społeczny, zapobieganie niekorzystnym zmianom demograficznym, budowanie wspólnot i partnerstw oraz ochrona dziedzictwa kulturowego:

- rozbudowa infrastruktury umożliwiającej rekreację oraz uprawianie sportów wodnych w ramach projektów planowanych w „Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Kraśnik na lata 2023-2030” (Rewitalizacja terenu Zalewu Kraśnickiego) i „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika do 2030 r.” (Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych dzięki utworzeniu Regionalnego Centrum Turystyki i Wypoczynku w Kraśniku),
- podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez wykreowanie nowych atrakcyjnych miejsc do rekreacji i spędzania czasu wolnego, z zakresu przemysłu czasu wolnego na Rynku, w Parku im. św. Jana Pawła II, przy Przystanku Kraśnik, na Osiedlu Koszary przy ul. Chopina, na Osiedlu Piaski przy Orliku, przy planowanych Centrum Przesiadkowym przy ul. Mickiewicza.

3. Innowacyjny Kraśnik

Rozwój gospodarczy:

- utworzenie nowych terenów pod funkcje aktywności gospodarczej (produkcyjne, magazynowe, składowe, logistyczne, usługowe) oraz mieszkalnictwo wielorodzinne,
- utworzenie i rozwój strefy pod funkcje przemysłowo-produkcyjne na terenach pomiędzy ul. Energetyczną na FŁT w postaci Kraśnickiego Parku Przemysłowego

2. Zielony Kraśnik

Wzmocnienie systemu przyrodniczego miasta oraz ochrona zasobów przyrody, w tym adaptacja do zmian klimatu:

- urządzenie zieleni w ramach nowych i/lub rewitalizowanych przestrzeni spędzania czasu na wolnym powietrzu na Rynku, w Parku im. św. Jana Pawła II, przy Przystanku Kraśnik, na Osiedlu Koszary przy ul. Chopina, na Osiedlu Piaski przy Orliku, przy planowanym Centrum Przesiadkowym przy ul. Mickiewicza,
- tworzenie i uzupełnianie zadrzewień oraz pasów zieleni wzdłuż ciągów komunikacyjnych, m.in. w celu wytworzenia zielonych alei, pozytywnie wpływających na lokalny klimat oraz atrakcyjność przestrzeni publicznych,
- wykreowanie sieci błękitno-zielonych pasm ekologicznych wzdłuż istniejących cieków wodnych i przy Zalewie Kraśnickim mających stanowić zrównoważony ekosystem miejski w powiązaniu z rekreacją,
- rozbudowa infrastruktury zabezpieczającej miasto przed powodzią oraz rozwój sieci infrastruktury technicznej.

4. Funkcjonalny Kraśnik

Równoważenie struktur przestrzennych oraz kształtowanie zrównoważonej mobilności.

- poprawa jakości i atrakcyjności istniejących oraz tworzenie nowych przestrzeni publicznych, w tym lokalnych, przyjaznych użytkownikom, dostępnych również dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- rozwój infrastruktury wzmacniającej priorytet ruchu pieszego i mobilności aktywnej,
- rozwój nowoczesnej infrastruktury w postaci asfaltowych tras rowerowych w celu zachęcania mieszkańców do przemieszczania się po mieście rowerami lub innymi ekologicznymi urządzeniami transportu osobistego,
- rozbudowa istniejącego układu drogowego o brakujące połączenia, w szczególności w rozwojowych częściach miasta, gdzie układ drogowo-uliczny wraz z transportem zbiorowym nie jest w pełni rozwinięty.

10. System realizacji Strategii

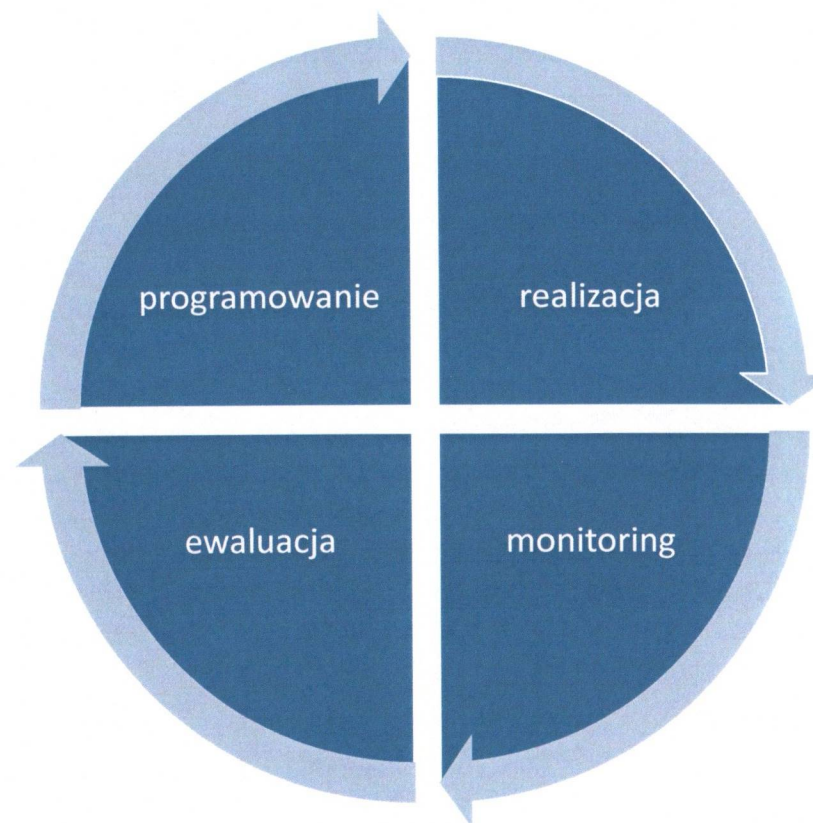
10.1. Wdrożenie

System realizacji Strategii został oparty na klarownych zasadach i będzie wdrażany z zastosowaniem prostych narzędzi. Jedynie wdrożona Strategia może przynieść powodzenie i wymierne korzyści, dlatego powinna stanowić realny dokument odniesienia dla podejmowanych przez władze miasta we współpracy z jego wszystkimi użytkownikami decyzji rozwojowych i prowadzonych działań. To właśnie od wysokiej jakości rządzenia uzależniony będzie stopień wdrożenia Strategii i skuteczność zakładanych w niej przedsięwzięć w horyzoncie sięgającym 2030 roku, z perspektywą dalszego zrównoważonego i trwałego rozwoju. Strategia wyznacza nie tylko cele strategiczne i kierunki działań, lecz także sposób i programowanie.

Strategia Rozwoju Miasta jest nadrzędnym elementem zarządzania rozwojem Kraśnika. Realizacja Strategii i urzeczywistnianie określonej w niej wizji prowadzone będą poprzez wdrażanie wzajemnie uzupełniających się przedsięwzięć. To właśnie w ramach przedsięwzięć strategicznych skoordynowane zostaną projekty i działania służące osiągnięciu wyznaczonych w niej celów strategicznych.

System realizacji Strategii, w tym wdrażania przedsięwzięć rozwojowych, koncentruje się wokół wartości określonych w procesie tworzenia dokumentu.

System realizacji Strategii został oparty o klasyczny cykl zarządzania:

Kwestie otwartości, współpracy, środowiska, kształcenia i mobilności, wpływając na poziom życia mieszkańców, stanowią kluczowe determinanty sposobu planowania i prowadzenia procesów rozwojowych w Kraśniku. W wymiarze systemu realizacji Strategii te wartości należy rozumieć przede wszystkim w następujący sposób:

Mieszkańcy są zasadniczym odbiorcą realizacji Strategii. Biorą udział w różnego rodzaju przedsięwzięciach miejskich oraz stanowią końcowych beneficjentów zmian w mieście, zachodzących na podstawie wyznaczonych celów i kierunków działań. Dla ich osiągnięcia kluczowe są konsekwencja wdrażania przyjętych rozwiązań oraz stały monitoring na każdym etapie wdrażania Strategii.

Powodzenie podejmowanych działań wdrożeniowych wymaga **otwartości**, ciągłego poszukiwania możliwości realizacji oraz szerokiej współpracy z administracją rządową (zarówno terenową, jak i centralną), współdziałania z ościennymi samorządami, a także współpracy ponadlokalnej. Otwartość będzie także stosowana w procesie realizacji przedsięwzięć strategicznych. Dostęp do informacji i współpraca podkreślają otwarty charakter procesu tworzenia i wdrażania przedsięwzięć i projektów.

Realizacja Strategii mająca na celu budowanie kultury **partnerstwa i współpracy**, będzie ukierunkowana również na współdziałanie, współpracę, koordynację i podejmowanie działań między komórkami i jednostkami miasta a mieszkańcami, radnymi Rady Miasta Kraśnik, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi i samorządami partnerskimi z Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika. Dzięki temu zostaną stworzone najlepsze warunki dla osiągnięcia długofalowych korzyści i efektów strategicznych.

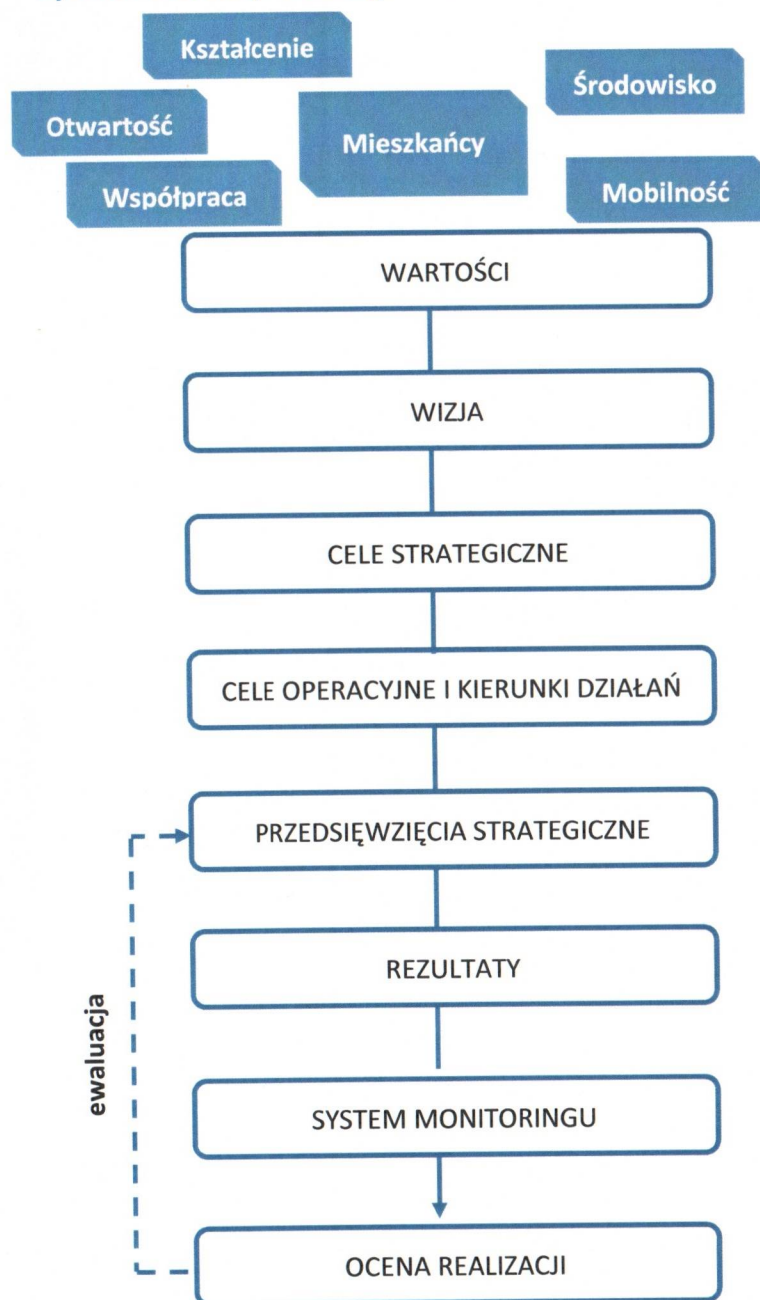
Środowisko jest przestrzenią, w której tworzą się i odbywają wszystkie procesy, przedsięwzięcia i projekty. Stanowi kluczowy zasób wpływający na dobrostan mieszkańców. Dlatego wdrażanie Strategii skupia się na przyjaznych środowisku i efektywnych ekonomicznie modelach rozwoju miasta, sprzyjających przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym, skutecznemu reagowaniu i powstrzymaniu zmian klimatycznych, przeciwdziałaniu utracie bioróżnorodności czy zmniejszeniu poziomu emitowanych zanieczyszczeń.

W wieloletnim procesie realizacji Strategii niezwykle ważne jest przewidywanie konsekwencji podejmowanych działań i branie odpowiedzialności za podejmowane decyzje. Zatem bardzo ważne jest **kształcenie** interesariuszy i beneficjentów przyjętych działań, bazujące na otwartości i współpracy różnych środowisk.

Mobilność w realizacji Strategii należy rozumieć jako z jednej strony poprawa warunków mobilności poprzez rozwój systemów komunikacji pieszej, rowerowej oraz publicznej, a z drugiej strony to mobilność wiedzy, idei, która jest niezbędną cechą otwartych i innowacyjnych rozwiązań, które powinny ulegać modyfikacjom w zależności od zmian w zakresie warunków wyjściowych i oczekiwanych efektów realizacji Strategii. Jest to szczególnie istotne w epoce zwiększonego tempa przemian społecznych, ekonomicznych czy środowiskowych.

Efekty realizacji Strategii oraz wdrażania przedsięwzięć strategicznych upowszechnione będą w publikacjach opisujących stan rozwoju Kraśnika, w tym w corocznym opracowywanym „Raporcie o stanie miasta”. Pozwala to na otwartą, przejrzystą ocenę postępu procesu realizacji Strategii, włączającą zarówno mieszkańców, radnych Rady Miasta Kraśnik, jak i inne podmioty zaangażowane w działania na rzecz rozwoju miasta Kraśnik.

System realizacji Strategii Kraśnik 2030

Otwarte, partycypacyjne i elastyczne systemy wdrażania Strategii, przygotowane przy szerokiej współpracy różnych środowisk, bazujące również na nieustającym procesie uczenia się i dbałości o środowisko, staną się podstawą długofalowego rozwoju Kraśnika i jego mieszkańców.

Wdrażanie Strategii opierać się będzie na otwartym systemie planowania, organizacji struktur, odpowiedzialności społecznej i systemie wsparcia decyzyjnego. Wdrażanie Strategii przebiegnie również w wymiarze przestrzennym – przy wykorzystaniu wskazanych w modelu powiązań funkcjonalnych, ze szczególnym uwzględnieniem działań skierowanych na obszary strategicznej interwencji.

Zapisy Strategii pozostają powiązane i spójne z innymi kluczowymi dokumentami oraz aktami prawnymi wyznaczającymi ramy kształtowania polityki rozwoju na szczeblu regionalnym, krajowym i unijnym, w tym zwłaszcza ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030. Proces wdrażania Strategii będzie powiązany z realizacją „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika do 2030 roku”, w tym przedsięwzięć planowanych w ramach zintegrowanych inwestycji terytorialnych. Jednocześnie, z uwagi na potrzebę zapewnienia ciągłości planowania strategicznego, inne dokumenty rozwojowe opracowywane na poziomie samorządu lokalnego dla miasta Kraśnik będą odwoływały się i będą zgodne z zapisami Strategii.

10.2. Monitoring i ewaluacja

Jednym z narzędzi systemu realizacji Strategii będzie cyklicznie sporządzany Raport o stanie miasta, którego obowiązek wynika z art. 28aa Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Dokument będzie posiadał strukturę tożsamą z podziałem tematycznym celów strategicznych, operacyjnych, kierunków działań i przedsięwzięć strategicznych oraz będzie pełnił rolę raportu prezentującego stan realizacji Strategii.

W pracach nad raportem będą uczestniczyli pracownicy komórek i jednostek miasta. Postępy wdrażania zapisów dokumentu strategicznego oraz ich aktualność zweryfikowane zostaną w połowie obowiązywania Strategii poprzez ewaluację mid-term.

Po zakończeniu interwencji przeprowadzona zostanie ewaluacja ex-post podsumowująca całość prac. W celu włączenia mieszkańców w proces monitoringu i ewaluacji przewiduje się organizację otwartych, spotkań ewaluacyjnych, na których omówione zostaną postępy we wdrażaniu celów Strategii. Nadzór nad procesem wdrażania Strategii sprawować będzie komitet sterujący, którego członkami będą burmistrz Kraśnika i jego zastępcy, a funkcję doradczą i opiniującą pełnić będzie interdyscyplinarny zespół ekspercki składający się ze specjalistów zewnętrznych (lokalnych liderów, przedstawicieli organizacji społecznych, przedsiębiorców). Raporty, wyniki badań i analiz zjawisk oraz uwarunkowań wpływających na rozwój miasta, a także bieżące informacje związane z realizacją Strategii będą na bieżąco zamieszczane na stronie www.krasnik.eu/strategia.

Na stronie www.krasnik.eu zostanie dodany nowy moduł sprawozdawczy, który będzie wspierał proces monitorowania rozwoju oraz ewaluacji działań podejmowanych w ramach Strategii. Będzie on pełnił rolę zbioru danych związanych z celami i powiązanych z nimi wskaźnikami.

11.

Ramy finansowe i źródła finansowania

Cele określone w Strategii – wdrażane będą poprzez realizację inwestycyjnych i nie inwestycyjnych przedsięwzięć i projektów. Będą one realizowane zarówno w postaci tzw. wiązek projektowych (przedsięwzięć), jak i pojedynczych projektów.

Finansowanie działań określonych w Strategii Kraśnik 2030, w tym również tych zorientowanych terytorialnie i definiujących zasady kształtowania polityki przestrzennej, a scharakteryzowanych w „Modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej”, oparte będzie głównie na budżecie miasta Kraśnik oraz publicznych i prywatnych zewnętrznych źródłach dostępnych dla samorządów i jednostek powiązanych. Istotny aspekt planowania to poszukiwanie możliwości łączenia różnych źródeł i instrumentów finansowych, z priorytetem dla bezzwrotnych form wsparcia.

Ramy finansowe Strategii określone zostaną w wieloletniej prognozie finansowej (WPF) i budżetach przyjętych w kolejnych latach, które obejmie Strategia. Z WPF wynikają zatem możliwości finansowania założeń rozwojowych wskazanych w Strategii, określa ona bowiem m.in. zdolność miasta do zaciągania długu, nadwyżkę operacyjną, jak również na bieżąco wprowadzane informacje o zewnętrznych źródłach finansowania. Prognozy finansowe będą ewoluowały. Pożądanym kierunkiem zmian założeń finansowych to zwiększanie potencjału finansowego. Warunkiem tego jest ustabilizowanie dochodów własnych miasta, które stanowią fundament planowania kierunków i skali rozwoju.

Ze środków budżetu miasta i źródeł zewnętrznych na realizację celów strategicznych przeznaczony zostanie co najmniej 250 mln zł. Wartość tę powiększą środki zewnętrzne z różnych źródeł.

Aktywność inwestycyjna miasta jest czynnikiem pobudzającym rozwój gospodarczy i stanowi magnes dla nowych mieszkańców i przedsiębiorstw. Ambicją i wyzwaniem będzie utrzymanie w planach finansowych stałego poziomu wydatków na inwestycje. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w latach 2021–2022 oscylował wokół 18% (w 2021 r. – 17,87%, w 2022 r. – 18,20%).

Należy zakładać, że w perspektywie czasowej objętej Strategią udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem będzie utrzymywał się nadal na poziomie ok. 20% i wyniesie ponad 200 mln zł (ok. 30 mln zł rocznie). Łączna kwota nakładów inwestycyjnych planowana do zabezpieczenia na potrzeby finansowe w formie wkładu własnego do realizacji nadrzędnych celów strategicznych wyniesie ponad 50 mln zł.

Każdorazowo w bilansie kosztów uwzględnione zostaną wydatki zapewniające trwałość rezultatów podejmowanych działań, w szczególności koszty utrzymania powstającej infrastruktury czy też nowych rozwiązań organizacyjnych. Z tego punktu widzenia – tam, gdzie okaże się to uzasadnione i możliwe – preferowane będzie korzystanie z formuły partnerstwa publiczno-prywatnego, a także z innych rozwiązań organizacyjnych. Często bowiem lepsze i trwalsze efekty finansowe osiąga się dzięki nowemu spojrzeniu na organizację czy regulację danego obszaru niż przez włączenie większego finansowania. Dzięki temu podczas realizacji Strategii zachowane będzie bezpieczeństwo finansowe miasta.

Na źródła finansowania Strategii składają się środki zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne, w tym środki finansowe Unii Europejskiej na lata 2021-2027, a także inny kapitał możliwy do pozyskania.

Do źródeł finansowania Strategii, w tym źródeł o charakterze potencjalnym, zaliczyć należy w szczególności:

▪ **Środki własne JST:**

- środki własne Miasta Kraśnik i pochodzące z budżetów gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnika (przeznaczone będą zarówno na pełne finansowanie niektórych inwestycji, służących realizacji celów Strategii, jak i na pokrycie wkładu własnego do inwestycji współfinansowanych ze środków zewnętrznych).

▪ **Środki pozyskane z Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.**

▪ **Środki pochodzące z budżetu państwa:**

- środki celowe dostępne w poszczególnych ministerstwach, dedykowane fundusze i programy takie jak np.:
 - Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (RFRD),
 - Fundusz Termomodernizacji i Remontów, program STOP SMOG,
 - Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO),
 - Partnerska Inicjatywa Miast.

▪ **Środki funduszy celowych**, w tym m.in.: środki pochodzące z:

- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Banku Gospodarstwa Krajowego,
- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej,
- Funduszu Pracy.

▪ **Środki pozyskane z Krajowego Planu Odbudowy.**

▪ **Środki pozyskane w ramach programów krajowych w ramach perspektywy finansowej 2021-2027:**

- „Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko” (FEnIKS),
- „Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki” (FENG),
- „Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy” (FERC),
- „Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego” (FERS),
- „Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej”.

▪ **Środki pozyskane ze źródeł europejskich:**

- Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, w tym Polsko-Szwajcarski Program Rozwoju Miast,
- Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- Program Europejska Inicjatywa Miejska.

▪ **Środki Banku Światowego, Europejskiego Banku Inwestycyjnego.**

▪ **Środki z programów Komisji Europejskiej, takich jak: Horyzont Europa, Life+, Creative Europa, Erasmus Plus itp.**

- **Środki partnerów publicznych i prywatnych** (środki inwestorów prywatnych, środki zainwestowane w przedsięwzięcia realizowane w formule partnerstwa publiczno-prywatnego, CSR – społecznej odpowiedzialności biznesu oraz funduszy sektora pozarządowego).